

Töö ja Tervis

Sotsiaalpoliitiline kuukiri

Eesti Haigekassade Liidu ja Sotsiaalse Arengu Eesti Ühingu häälekandja

Nr. 7

2. juulil 1934 a.

X aastakäik

Tellimise hind postiga:
aastas . . . 100 senti
6 kuu peale. 55 " "
1 " " " 10 " "
Välismaale aastas 150 s.

Ilmub kord kuus.
Talitusjatoim.: Tallinn, Lai tän. 38, k.4
Telefon 448-35.
Tellimisi võtavad vastu kõik haigekassad ja postiasutused.
Üksiknumber 10 senti.

Kuulutuste hinnad:
1 lhk. . . . . kr. 20.—
1/2 " . . . . . 10.—
1/4—6.— ja 1/8 lhk. „ 3.—
Teksti ees — 50% kallim

Õhu tähtsusest tervishoius.

Dr. M. Püüman.

Õhul, mis meid igalpool ümbritseb, on väga suur tähtsus: kõik elav loodus tarvitab teda hingamiseks ja ilma õhuta on elu võimatu. Õhuring ümbritseb maakera 75—90 kilomeetri kauguselt. Õhu keemiline koosseis ja ta füüsikalised omadused avaldavad inimese kehatgevusele suurt mõju, mida on selgitanud sellekohased katsed. Viimaste abil on ka kindlaks tehtud, kuidas mõjuvad inimese tervisele üksikud gaasid, millest õhk koosneb, õhu temperatuur, õhurõhk, õhurõskus, õhuliikumine ja õhutolm, ühes viimases leiduvate pisikutega, eriti kinnistes ruumides, elamutes ja töökodades. Kõik need küsimused on tervishoidliselt suure tähtsusega ja sellepärast ei ole ülearune, kui selgitamiseks lühidalt neil peatume.

Õhu koosseis. Õhk koosneb mitmest gaasist: kõige rohkem on õhus lämmastikku 78,2%, hapnikku 20,8%, argooni 0,8%, süsihappugaasi 0,03%; peale nende on õhus vett veeauru näol, osooni ja väga vähe metargooni, krüptooni, neooni, heliooni ja teisi, mis ei avalda inimese organismile mingit mõju. Peale selle leidub õhus heljuvaid tolmuükemekeksi ja pisikuid. Tööstuse keskkohdades leidub õhus veel vingugaasi, ammoniaaki, salpeetrihapet ja salpeetri alahapet, väävli alahapet ja teisi gaase — sellejärelé, missugune tööstus kuskil olemas.

Lämmastikul on tervishoidliselt see tähtsus, et ta lahjendab hapnikku ja annab viimast kõigele elavale loodusele niisuguses olekus, nagu see kõige parem on; lämmastik on värvita ja lõhnata gaas ja puhtasse lämmastikku sattudes lämbuksime silmapilkselt; lämmastikul on suur tähtsus põllumajanduses, kus ta tarvitamine alatasa kasvab.

Hapnik on tähtsamaid gaase õhus, lõhnata ja värvita; teda leidub õhus igalpool peaaegu ühepalju; võnkumised võivad ette tulla ainult 0,2—0,3% piirides, mis ei avalda mingisugust mõju. Sellepeale vaatamata, et hapnikku väga palju tarvitatakse, ei kahane tema õhus sugugi: on välja arvatud, et sellase tarvitamise juures, nagu see alatasa sünnib, hapniku hulk õhus ligi 1800 aasta järele 1% võrra väheneks sel juhusel, kui teda kuskil juurde ei tuleks.

Et teda palju tarvitatakse, näitab juba see, et üks täiskasvanud inimene keskmise töö juures tarvitab ööpäeva jooksul ligi 600 l. hapnikku; raskema töö juures tõuseb äratarvitatud hapniku hulk. Peale selle hapniku, mis inimkond, loomad ja taimed tarvitavad, tarvitatakse hapnikku igasuguste hapendamise, põlemise ja lagunemise protsesside juures, mis looduses alatasa määratul hulgal sünnib. Hapniku, mis niiviisi tarvitatakse, saab õhk teisel teel tagasi: taimede rohelised osad la-

hutavad süsihapugaasi, mida nad õhust saavad, päikesekiirte kaasabil hapnikuks ja süsinikuks; viimast tarvitavad taimed toiduks ja ehitusmaterjaliks, kuna aga suurem osa hapnikust õhuringi tagasi läheb ja õhuliikumise tagajärjel (tuul) viiakse ta igalepoole ühetaasa laiali.

Hapniku mõjul lagunevad liitained lihtaineteks, selle tagajärjel tekivad süsihapugaas ja vesi üheltpoolt ja teiselt poolt soojus, — hapniku abil muutuvad peituvad jõud soojuseks, mis eluliselt väga tähtis.

Inimene võib ka siis veel elada, kui hapniku % õhus harilikust madalamale langeb: ta peab vaid sügavamini ja tihedamalt hingama; alla 10% hapniku juures langeb inimene meelemõistusest aolekusse ja sureb.

Hapnik, sattudes sissehingamise tagajärjel kopsu kaudu verre, ühineb seal punastes verelibledele oleva haemoglobiiniga, tekitades õrna ühenduse — oksihemoglobiini; niisugusel kujul kantakse teda verevooluga igale väiksemale keharakuselele, mille tagajärjel viimane tema peale pandud ülesandeid täita võib.

Osoon. Olgugi, et osooni õhuringis vähe leidub, on ta tervishoidliselt siiski nii tähtis, et temal lühidalt peatuda tuleb. Osoon on tihendatud hapnik: tema moleküül koosneb 3 aatomist, kuna hapniku moleküülil neid 2 on. Ta on värvita gaas iseäraliku temale omase lõhnaga. Osoon võib väga kergesti ühe aatomi ära anda, nii et järele jääb harilik hapnik ja sellepärast on tema hapendav mõju palju suurem, kui harilikul hapnikul: nii muutuvad osooni mõjul alahapped hapeteks; näit. salpeetri alahape muutub salpeetrihapuks, äädikahape muutub sipelgahappes jne. Osoon tekib elektrivoolude juures ja välguloomisel. *Metsades, eriti okaspuumetsades, leidub osooni rohkem kui mujal, mis näitab, et metsades õhk puhas on ja sellest on tingitud ka metsaõhu tervendav mõju haigetele — eriti kopsuhaigetele.* Varemalt arvati, et osoon, mis õhus olemas, surmab nakkushaigusi tekitajaid pisilasi, kuid praegu on selge, et ta nii vähesel määral, nagu teda harilikult õhuringis olemas, ei suuda

seda mitte teha; pisilasi tapab tema siis, kui teda 2—10 mgr. 1 liitris õhus olemas, mida ka kunstlikult teha võib; muuseas tarvitatakse teda mõnes kohas ka vee puhastamiseks pisilastest, mis iseenesest väga hea, kuid kallis.

Süsihapugaas. Õhuringi süsihapugaasi peaaollikateks on inimeste ja loomade väljahingatav õhk, mis sisaldab süsihapugaasi palju rohkem, kui seda harilikus õhuringis leidub; väljahingatavas õhus on süsihapugaasi 4,4%, kuna õhuringis teda vaid 0,03% leidub; ööpäeva jooksul hingab täiskasvanud inimene keskmise töö juures ligi 500 L. välja. Kütteenainete põlemine, eriti suurtes tööstuskohtades, annab õhuringi väga palju süsihapugaasi; samuti tekitavad süsihapugaasi orgaaniliste olustete lagunemine, mädanemine ja käärimine; ka kaevandustest ja tuldpurskavatest mägedest ja maapinnas olevast õhust satub palju süsihapugaasi õhuringi, kuid kõige selle peale vaatamata ei tõuse tema hulk mitte üle 0,03%. Ainult üksikutes suurtööstuslinnades leidub teda rohkem — 0,05—0,07%. Oleneb see sellest, et tuule abil viiakse ta õhuringis igalepoole laiali; taimed lahutavad teda — nagu eelpool tähendatud — hapnikuks ja süsinikuks; peale selle võtavad teda kaasa õhuringist suured vihmaajad.

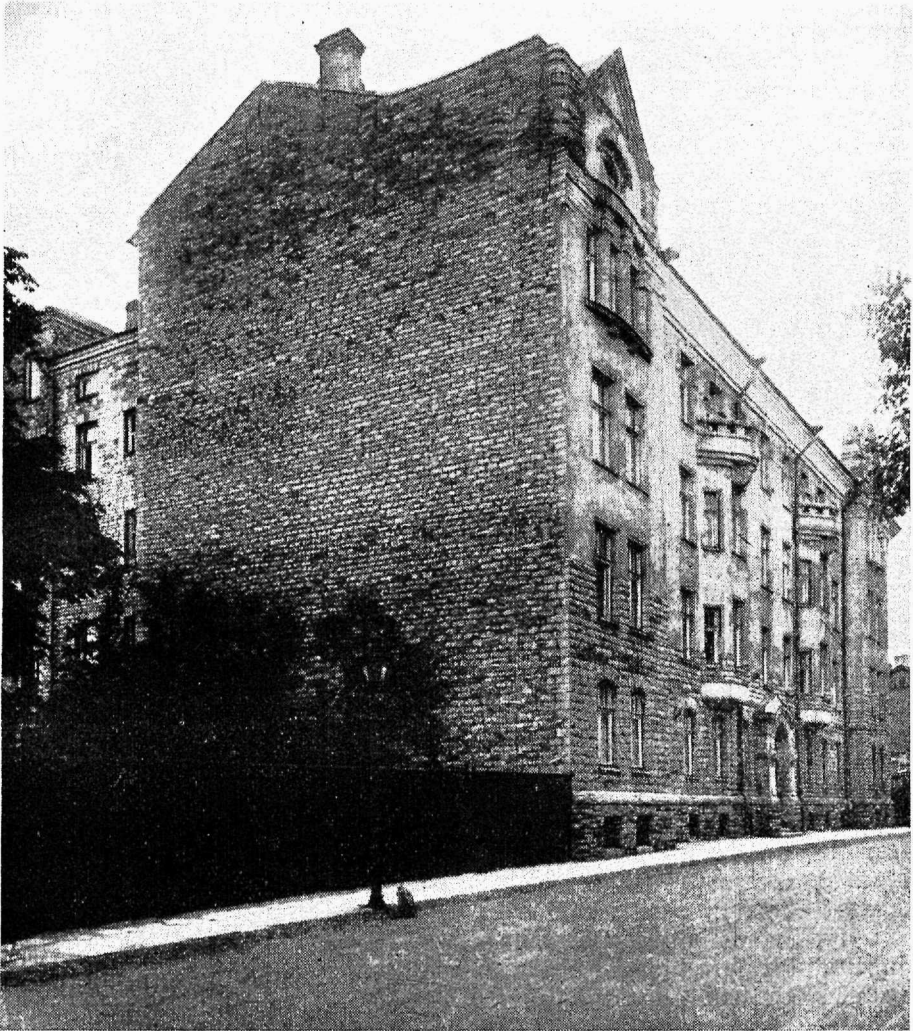
Kuid süsihapugaasi leidub palju rohkem kinnistes ruumes: elumajades, asutistes, töökodades, koolimajades jne., kus palju inimesi koos on ja kus kunstlikuks valgustuseks ainet tarvitatakse, mis põlemisel palju süsihapugaasi annab; niisugustel asjaoludel võib süsihapugaasi % tõusta 10 ja halvemal juhustel isegi 20—30 korda suuremaks, kui ta välises õhuringis on. Kui õhuringis 10—20% süsihapugaasi leidub, siis tunneb inimene enese väsinud ja nõrga olevat; kui aga süsihapugaasi % õhuringis veelgi tõuseb 20—30% peale, kaotab inimene mõistuse ja sureb.

Mida rohkem süsihapugaasi kinnistes ruumes leidub, seda halvemalt ja kahjulikumalt mõjub ta seal viibijatele ja mida noorem organism, seda suuremat mõju ta avaldab. Eriti halvasti mõjub süsihapugaas kooliskäivalä noorsoole, kui klassid väikesed ja madalad ja õhu-

vahetus halb. Sagedad koolilaste peavalud, verepuudus, söögiisu puudus ja viimastest äraolenev üldine nõrkus on suuremalt osalt süsihappugaasi mõju, mida iseäranis tundide lõpul klassitubadesse liig palju kogub; selle pahe ära-

tuuri juures ja vastava rõhu abil vedelaks muuta ja 78° C juures muutub ta lumeks, mida viimasel ajal edukalt pidalitõve arstimisel tarvitatakse.

Veeaur. Igalpool õhuringis leidub vett veeauru näol ja tema rohkus õhus

Tallinna Ühise Haigekassa maja Tõnismäel nr. 5-a.

hoidmiseks ongi koolitervishoiu peanõudeks, et klassitoad võimalikult avarad oleks ja klassitubade õhuvahetus korralikult sünniks. Süsihappugaasi hulka on võimalik ära mõõta ja sellejärele kui suurel määral ühes ehk teises ruumis süsihappugaasi leidub — võib näha, kuivõrd õhk seal rüvetatud on. Süsihappugaasi võib madala tempera-

oleneb õhu temperatuurist. Teatava temperatuuri juures võib õhuring eneses vastavat hulka veeauru mahutada. Õhu temperatuuri langemisega muutub aga osa veeauru veeks ja tuleb sademena maapinnale, kuna temperatuuri tõusuga veeauru hulk õhuringis suureneb.

See veeauru hulk, mis teataval ajal

ühes kantmeetris õhus leidub, kutsutakse *absoluutseks rõskuseks*; harilikult on teda õhuringis vähem sellest hulgast, mis seal olla võiks: õhk ei ole alati veeauruga küllastatud. Veeauru suhe, mis teataval ajal ühes kantmeetris õhus olemas, selle veeaurule, mida õhk võib sellesama temperatuuri juures eneses mahutada, kutsutakse *suhteliseks* või *relatiivseks rõskuseks*. Ühe ehk teise koha õhu rõskuse arvestamisel määratakse kindlaks selle koha relatiivne rõskus.

Üldiselt peab tähendama, et õhk suurte veekogude läheduses on palju rõskem, kui sügaval mannermaal.

Õhurõskus mõjub inimese organismile: nagu teada, tarvitab inimese organism keskmise töö juures ööpäeva jooksul ligi 3 liitrit vett selleks, et kõik keemilised protsessid, mis organismis alatasa ette tulevad, korralikult ja normaalselt sünniks. Äratarvitatud vee ja mis tekkinud kehas ainevahetuse protsesside tagajärjel — saadab ta enesest välja neerude, naha, higinäärmete ja kopsude kaudu. Hariliku temperatuuri juures kaotab organism keskmise töö juures 24 tunni jooksul naha ja higinäärmete kaudu ligi 600—800 gr. vett ja kopsude kaudu ligi 400—500 gr. sama aja vältel, kuna ülejäänud osa veest organismist neerude kaudu lahkub. Kui õhk on liig rõske, siis on naha ja kopsude kaudu veeauramine takistatud ja selletõttu on vesi sunnitud suuremalt jaolt neerude kaudu kehast lahkuma. Neerude töökoorem suureneb ja kui see liig sagedasti kordub ehk pikaldaseks muutub, võivad nad haigestuda. Niisugused juhtumid tulevad sagedasti seal ette, kus elanikud on sunnitud elama veel väikestes, poolpimedates, rõsketes keldrikorterites, mis omalt poolt seda halba mõju organismile suurendada aitavad.

Tervishoidliselt on kuivem õhk nii madala kui ka kõrge temperatuuri juures palju parem kui rõske: madala õhutemperatuuri juures võtab rõske õhk meilt palju soojust ja tekitab külmaltunde; soojust kaotusega on seotud organismi nõrgenemine ja ta vastupanu vähenemine kõigile haigustele. Kõrge õhutemperatuuri juures raskendab rõs-

ke õhk veeauramist ja soojust väljaminekut organismist naha ja kopsude kaudu, tekitab raske tunde, kuna kuivas õhus nii madala kui ka kõrge temperatuuri juures kõik need väärnähted puuduvad.

Õhu tolm. Tänapäeva tähtsamaid tervishoidlisi küsimusi on tolm küsimus nii kinnistes ruumes kui ka atmosfäärilises õhus. Õhus leiduv tolm avaldab inimese organismile suurt mõju ja on põhjuseks mitmesuguste haiguste tekkimisel — eriti hingamiselundite juures; tähtis on tolm rohkus, tolmuterakete suurus, tolm koosseis ja tolmus leiduvad pisilased või pisikud. Tolmu leidub õhus iseäranis palju linnades, kus teed sillutamata ehk sillutatud halva materjaliga, mis tolm õhku tõusemist ei takista. Niisugustel teedel liiguvad elanikud on sunnitud alatasa tolmuküllast õhku sisse hingama. Palju tolm leidub ka töökodades, mis tingitud materjalist, mis töötegemisel tarvitatakse või tööst enesest, kui sellekohased seadeldised puuduvad, mis tolm tema tekkimisel ära juhivad. Mida tolmurikkam õhk, kus inimene on sunnitud elama ja tööd tegema, seda suuremat ja kahjulikumat mõju avaldab tema inimese tervisele ja sellepärast kuulub tänapäeva tähtsamate tervishoidliste nõuete hulka tolm vastu võitlemine elamutes, töökodades, koolimajades jne.; samuti on vajalik kõik abinõud tarvitusele võtta, mis takistavad tolm tekkimist ja tema laialilagunemist atmosfäärilises õhus.

Suuruse järele võib tolm jagada järgmiselt: 1) tolm, mida meie palja silmaga näeme, mis mingisuguse mehaanilise jõu mõjul õhku tõuseb (tuul, sõiduk, pühkimine jne.) ja siis jälle maa peale tegasi langeb, kui see mehaaniline jõud raugub; niisuguste tolmukübemekete erikaal on suurem kui õhul; 2) tolm, mida palja silmaga võib näha ainult siis, kui päikesekiired neid valgustavad; eriti on niisuguseid tolmukübemekesi siis hästi näha, kui pimedasse tuppä päikesekiired läbi väikese avause tungivad. Kui lähemalt seda valget juga silmitseda, siis on näha, kuidas tuhanded tolmukübemekesed seal hõljuvad. Niisuguste tolm-

kübemekeste erikaal on sama suur, kui õhulgi ja nad ei lange ka siis maa peale, kui õhk täiesti vaikne; ainult sademete ajal jääb nende hulk ajutiselt õhus vähemaks; sellepärast on õhk suvel peale vihmasadu palju puhtam ja „värskem“ kui enne sadu; 3) tolm, mida meie palja silmaga kunagi ei näe — n. n. mikrokoobiline tolm; niisuguste tolmkübemekeste seas leidub ka palju mitmesuguseid pisikuid, mida oleme sunnitud ühes tolmuga sisse hingama. Niisuguste pisikute seas on palju niisuguseid, mis inimese organismile mingit kahju ei tekita, kuid leidub väga tihti ka niisuguseid, mis üht ehk teist haigust võivad sünnitada nii ägeda kui ka pikaldase iseloomuga — näit. tiisikusehaigust.

Tolm, mis õhus alati olemas ja mis õhku tõuseb mingisuguse mehaanilise jõu abil, võib pärit olla orgaanilisest ilmast, nagu puutolm, vilja-, jahu-, villa- ja linatolm, tubakatolm jne., kuid ta võib olla pärit ka anorgaanilisest ilmast, näit. kivitolm, söe-, raua-, klaasi-, tsemenditolm jne. Inimene, kes niisuguses tolmuses õhkkonnas peab kauemat aega elama või töötama, on sunnitud ühes õhuga ka tolmu sisse hingama; osa sellest tolmust hoiavad hingamisorgaanid kinni ja saadetakse süle ja rögaga tagasi, kuid teine osa tolmust, ligi 40—50% jääb peatuma hingamisorgaanides, ärritab neid, tekitab neis haigusi, katarre ja tungib edasi mööda järjest peenemaks minevate hingamistorukeste (bronchide) kuni kopsukudedeni, kopsumullikesteni ja näärmeteni,

peatub seal, ärritab teda, tekitades põletikke. Isegi kopsu värv muutub selle järele, mis värvi tolmu inimene on sunnitud sisse hingama. Nii on söekaevurite kopsud sissehingatavast söetolmust mustad, kivilõhkujail hallid, rauatöölistel punased jne.

Peale ärrituse, mis tolm hingamistorudes, torukestes, kopsukudedes ja näärmeis tekitab, võib tema veel hingamistorukesti ummistada, nii et sissehingata õhk igalepoole kopsu ei satugi: kopsu maht jääb väiksemaks ja et seda õhuhulka, mis inimese organismile vajalik, kätte saada, peab inimene sagedamini hingama. Meie oludes võib seda tähele panna möldrite juures, kes kauemat aega jahutolmu sees peavad viibima. Üldiselt peab tähendama, et orgaaniline tolm ummistab rohkem hingamistorukesti, kui anorgaaniline, kuna viimane omakord rohkem kopsu ja hingamistorukesti ärritab ja põletikke tekitab. On ju ka erandeid olemas: näiteks mõjub puutolm — olgugi orgaaniline, samuti ärritavalt, nagu anorgaaniline tolm.

Tolmu kahjulikku mõju organismile silmas pidades, peab tema tekkimise vastu sellekohaste abinõudega võitlema. Mis eriti puutub tolmusse linnades, siis on vaja suuremat rõhku panna ajakohase teede sillutamise, teede katmise peale, mis tolmu ei lase üles kerkida. Kividega teede sillutamine — ka parkettkividega — ei anna neid tagajärgi, mis sellest loodeti. Mis puutub tolmusse üksikuis ettevõtteis, siis peatume pikemalt sellel edaspidi.

Imerohud kahekümne häda vastu.

Keemik A. Kümmel.

Saatuslik nelinurk: „kuld, võim, tervis ja ilu“ on ikka ja alati hüpnootiseerinud inimkonda.

Võivad muutuda aegade jooksul välisdekoratsioonidena kombed, ühiselulised tõekspidamised, kuid muutmatuks jääb see nelinurk.

Kuld, see haruldane kollane metall on ürgajast olnud võimu ja rikkuse sümbooliks lugematuile inimpõlvedele

ja on selleks tänapäevalgi. Tema kollane võlu on kutsunud esile lugematuid veriseid heitlusi, kuhjunud maailma alatuse, julmuse ja pisarate meresid, olles meie päevilgi „väärtuste väärtuseks“ nii hea kui kurja hindamisel.

Pole imestada, et vanast hallist ajast peale inimhinges on visalt püsimas tahe, seda kollast metalli võimalikult suurel määral mõnest odavast aimest,

näiteks, tinast, kunstliselt valmistada ja sellega ühel hoobil kaotada maailmas kogu viletsus, nälg ja vaesus. See õilis idee, et kuld, mis avab maailma pahe- dele, võib seda kaotada, oligi selleks ideeliseks tõukejõuks, mis sundis alkeemikuid keskajal kloostrite võlvide ämaruses otsima lapis phisosophorum, s. o. tarkusekivi, mis on võimas muutma tina kullaks ja andma vanale igavest noorust.

Alkeemia suri keskaja möödunemi- sega. Ta ei leiutanud tarkusekivi, küll aga püssirohu, mis maailma viletsuse- koormat veelgi suurendada aitas. Tema päranduse võttis üle kaasaja keemia, kuid oma ajale vastavalt moderniseeri- tud vormis, nimelt aine aatomite lõhku- mise ja ainete transformatsiooni kujul.

On õnnestunud teostada rea elemen- tide aatomite lõhkumist ja on vaid aja- küsimus, kuna saab seda teostada ka raskemate metallide juures. Kas mõne aine elemendi lõhkumise protsessi taga- järjel tekib kuld — tuleb ära oodata.

Ja kui lähebki kord korda seda labo- ratooriumi tingimustes teostada, siis tekib otsekohe küsimus, kas see ka majandusliselt ennast tasub. Just siit algab see fantastiliste võimaluste maa, kus osavad seiklejad oskavad oma taskuhuvides kergemeelset ja kollase metalli võlust pimestatud publikut kõigearmetumalt koorida.

Vist paljudel on meeles, kuidas paari aasta eest Münchenis tundmata maalri- sell Frantz Tausend kogu arvukal Lõuna-Saksa tituleeritud ja rahakal aadliil „naha ülepea“ tõmbas. Kuid see on vabandav ja inimlikult mõistetav ruineeruva aadli ja allamäge libiseva sõjaaegsete tõusikute ja haide seisuko- halt, et aga Saksa maailmasõjaaegne juht kindral-kortermeister Ludendorff laskis ennast „liimile meelitada“, on ikka veidi jube mõelda... mälestades miljoneid langenuid...

Teine, samalaadiline oma teostamise suhtes, kuid teoreetiliselt võimalik pro- jekt lõi sensatsiooni veidi varem, kui „Versailles häbi“ alles sakslaste hinges tormitses.

Päris rahvusvahelise nimega õpet- lane esitas kava, kuidas on võimalik Saksamaad ruineerimata maksta hiigla

sõjavõlgade arveid kinni puhtas kullas, mis on pärit maailma merede vetest!

On tuntud tõsiasi, et viimased omavad tähtsal määral kulda erilises olekus. See kulla protsent on vahelduv. Austraalias, näiteks, see kulla leiukohti läbistava Murrey merre saabumisel tõuseb kulla sisaldavus vees 1 gramm 25 tonni vee kohta, Aadria meres on see väiksem — 1 gramm 250 tn. vees. Mis oleks lihtsam, kui ehitada vastav sea- deldis ja kogu jõe vesi läbimasindada. Maailma meredes on ligikaudu 15—20 miljonit tonni kulda lahustatud olekus ja kui arvestada, et esialgne 50 miljardi kuldmargin ulatuv sõjakulu kaa- lub 21.000 tonni, oleks see kergesti teostatav.

Kui aga asuti teostamisele — ilmnes kogu ettevõtte utoopiline sisu.

Tõele au andes, peab tähendama, et meil, eestlastel, pole põhjust kadestada naabrite sissekukkumist. Veel möödu- nud sügisel demonstreeris meil tuntud õpetlane Tartu ülikooli juures oma aatomite lõhkumise oskust, mis aga vii- bisid tulemast, olid oodatud heelium ja kuld. Edasi oli ajakirjanduses märkus, kuidas jaanuari keskel Viru- ja Tartu- maal keegi tundmatu, nimetas ennast „endiseks mäeinseneriks“, korjanud raha „eeloleval kevadel algavateks suu- rejoonelisteks kullakaevamise töödeks meie põhjarannikul ja Peipsi Lamba- saarel. Paljud maaharitlased, nagu arstid, vallategelased, kõnelemata liht- kodanikest, lasknud endid 1—5 kroo- niga petta. Siinjuures lasti silmist, või ei teatud aimata, et kulla leiuväljad maailmas pole mitte juhusliselt siia- sinna paisatud, vaid on kõigelahemas ühenduses maapinna ja tema lademete ehitusega ja koosseisuga.

Et midagi sellesarnast meil, Eestis, võiks juhtuda, pole geoloogia tänini suutnud tõestada, isegi oletamiseks on vähe andmeid. Ei aita ka „vanad kir- jad“ sealt võtta seda, kust üldse võtta pole.

Kõigil neil kullameistritel, ilmapa- randajail, olemata osauhisuste aktsia- tega seiklejatel, mis kaovad nagu seebi- mullid, jättes järele koomilisi situat- sioone, skandaale, tüssamisi, — ei puudu teatav humoori põhijoon. Meie

imestame nende inimhingeelu tundmist, nende otse virtuooslikku võimet mängimises kaaskodanike nõrkustega ja pahedega, riskeerides iga minut peadpöörivast kõrgusest alla langeda.

Kaugelt ebasümpaatsem on teine liik, kes spekuleerivad kaaskodaniku purunenud tervisele, teades, et selle eest ollakse igal ajal valmis viimaseid sente ohverdama. Siin pole jälgegi endistele tüüpidele lepitavast isiklisest võlust. Selle asemele on astunud külm ärimehlik tehing, suurtööstusline tegutsemine, siis reklaam, reklaam ja veel kord reklaam. Olukord on seda tõsisem, et kaasaaja keemiline ja farmakoloogiline suurtööstus iga päev paiskab turule võrratul arvul kõige mitmekesisemaid arstirohte ja teisi patenteeritud arstimisvahendeid, nii et neis orienteerumine ka eriteadlasel ülepea ähvardab kasvada. Suurte, esimeseklassi firmade preparaadid, mis paljusis kliinikuis ja haiglais äraproovitud ja täpselt uuritud, on loomulikult teretulnud igale kannatajale. Seda suurim on pahe, mis tekib pettuseks turule saadetud kaubast.

Tõsi, meil maksvate seaduste järele on kahtlaste rohtude avalik müük keelatud. Kuid on rida maid, kus selles suhtes valitseb suurim vabadus. Sealt valguvad need välisajalehtede kuulutuste kaudu ka meie seltskonda.

Jällegi peab imestama nende suurlinna ärimeeste imeosavat inimhingeelu tundmist ja võrratut eneseteadvust.

Olgu toodud üks tüüpilisemaid kuulutisist:

„Hoidke omi närve oma organismi noorendamisega ja Teie olete terve!!!“

Kaasaegne inimene elab juba rea aastaid kõrgeima närveldelleva ülipinge all.

Igasugu depressioonid, neurasteenia, verevaesus, psühhos, migraan, peavalud jne., siis kehalised valud, jõuetus, apaatia, uneta olek, närvide löögid — nende all kannatab meist vist igaüks.

Tulevikus ähvardavad närvikava rikked veel tõsisemate järeldustega, nimelt nõrgendavad energiat ja elukandvate näärmete tegevust, purustab kogu organismi, et kõik kokku moodustavad kõikide haiguste põhjuseid.

Samal ajal on teaduslikult püstitatud, et organism, milline on küllastatud meie elukandvaist näärmeist valmistatud normaalse substantsiga, noorendab ennast, saades tagasi oma tasakaalu, närvid ja jõu, tarvitades — „Frauenspecialtee“; 60-grammiline pakk — 6 Saksa marka, ehk meie rahas — 8 krooni!“

Kuid selle imeaine koosseis: 2% too-
minga koort, 2% lakritsat (Süssholz)
ja 96% Fol. Hepaticae.

Lähemast apteegist võib sama aineid 50 sendi eest saada. Koosseisu järele otsustades peaks mõju olema samasugune.

Sama hädade vastu, plus raseduse ärahoid, pakutakse veel teist artiklit: — „Damendrages“ (daamide kompvekid). Hind 50 tükki 12 Saksa marka, ehk 16 Eesti krooni! Kompvekid koosnevad Rooma kamilla pulbrist, millist lähemast apteegist samal määral 1 krooni eest võib saada. Allpool figureerivad artiklid, milliseid müüakse sünnitusakti kergendamise eesmärgiga. Ja just siin võib selle kasutus nii saatuslikuks saada, et parim sünnitusabis vilunud arst teinekord elu päästa ei suuda — hilja!

Kõlava nimega „Tipografectee“ pole muud midagi, kui värvitud ja pulbriks muudetud... linaseemned! Hind mitukümmend korda apteegihinnast kallim. Selle eest pole autorid kitsid omis lubamistes, vandudes anda abi peale sünnitusabi veel: 1) närvide nõrkusel, 2) asthma ja 3) nägemise nõrgenemise korral, siis vabastada 4) peavaludest, 5) katarrist, 6) maohaavadest, edasi 7) reumatismist, 8) peapööritusest, 9) langetõvest, 10) veresoonte lubjaneemisest, 11) unetaolekust, 12) ishiasesest, 13) hämoroidest, 14) südamehaigusest, 15) diabetesist, 16) paistetest jne. Igasugu tõbede eest!! Ja leidub inimesi, kes seda usuvad.

Täpselt eelmise ulatusega on ka teine reklameeritav rohi „Halmi“, hind: 100 gr. 1.80 Saksa marka, ehk ca 2 kr. 40 s.

Pulbreid, millest see koosneb, võib samas kvantumis osta paarikümne sendi eest. „Palmakotta“, mis pidavat koosnema „eriindia taimestikust, valmistatud spetsiaalkõrgustikupäikese kiirte mõjustusel“, osutuvad lihtsaks senna-

kaunte pulbriks, kuhu veidi lõhnaõli tilgutatud.

Iludus ja joone saledus nõuab oma. Tüseduse ja vananemise korral aitab — „Hautfunction öl Diaderma“.

Viimane nahavõidena sisseõõrutuna aitavat lisaks veel järgmiste pahede vastu, nagu 1) vähk, 2) tripper, 3) süfilis, 4) südamehaigus, 5) neerude vead, 6) veetõbi, 7) kopsutiisikus, 8) diabetes.

Koosneb aga tõeliselt — lõhnastatud oliivõlist, kuhu juurde ekstrakti lisatud.

Samasse liiki ja samade hädade korral esitatakse teine kord imerohtu — „Mythos“, hinnaga 300 gr. = 1,50 Smk., s. o. 2 krooni.

Analüüsi valgusel koosneb ta lõhnastatud „teehallitusest“ (Teepilz), mis müüakse apteegis sentide eest.

„Krautenextrabäder“, need eriliste taimede erilised vannid pidavat paugupealt ka kõige tüsedama daami Milo veenuseks muutma. Hind selle eest ka ränk. Tegelikult koosneb tselluloose valmistuse puhul raiskainena mahalas-

tavast punakast sulfiit-peramassist, veidi lõhnaõliga segatuna. Meie tselluloose vabrikud oleksid rõõmsad, kui keegi selle ärakoristaks.

Kui võided, määred ei aita, siis ilmtingimata mõjuvad „Künstliche Moorbäder“, hind 200 gr. 1,80 Smk., ehk 240 senti meie rahas. Tegelikult koosneb ta rauasulfaatist. Lähemast värvi-kauplusest ostes — mitte üle 10—15 sendi.

Kui arvesse võtta, et normaalsoovanid sisaldavad ferrosulfaati kuni 7 kilo, võib aimata, mis tähendab 200 grammi vanni kohta. Unetuse all kannatajatele on mõeldud „Sieggers-Schlafkiessen“. Need Siegersi magamispadjakesed on neljandik paberipöögna suurused vatiga topitud padjakesed; hind 8,5 Saksa mk. Siia juurde kuulub pudelike „unetilkadega“, hinnaga 3,5 Smk., kokku 12 Smk., ehk 16 kr. 20 s. Tilgakesed koosnevad: piiritusest, terpineolist ja ioseugenist, müütuna 10-kordse apteegi hinnaga.

Maailm tahab olla petetu, seepärast petke teda.

Haigekassade uus aastaaruande kava.

K. Lukk, Tartu üldise Haigekassa asjaajaja.

Enne uue aastaaruande kava juurde minekut on tarvilik puudutada vana kava ja uue kava saamiselu.

Kuni 1. jaanuarini 1934. aastal maksvuselt olnud haigekassade aastaaruande kava kohti peeti mitmel Haigekassade Liidu kongressil ja konverentsil läbirääkimisi. Nendel läbirääkimistel juhiti tähelepanu aastaaruande puudustele ja konarustele, mis avalikuks tulnud kava täitmisel. Leiti tarvilik olevat kava parandada ja täiendada.

Ja seda õigusega, kuna aastaaruande kavas tõepoolest ei peegeldunud terve haigekassa tegevus.

Puudusid tabelid tööõnnetuste kohta. Kassaliikmete, samuti perekonnaliikmete arstiabi ja kliinilise ravi sageduse kohta nõudis aruande kava liiga puudulikke andmeid. Piirdus vaid vastavate ravikulude üldsummadega.

Haigusstatistika osa nõudis ainult

haiguste üldrühmitustesse jagamist, kuna alajaotused puudusid, mis isegi raskendas kava täitmist.

Haigekassa tegevuse üldkirjeldust üldse ei nõutud.

Sellele seltsisid veel kurioosumid haigusstatistika tabelites, kus leidis vaba ruum meeskassaliikmete sünnitusjuhuste äramärkimiseks. Selle juures puudusid aga haigestumiste kohta üldkokkuvõtted jne.

Siis veel trükitehnilised konarused, kus mõni lahter teiste lahtrite arvel asjata liig lai jne.

Taheti saada uut, parandatud aastaaruande kava, nii haigekassade tege- laste, kui statistika keskbüroo poolt. Ka tööinspeksioonil olid ajajooksul tekkinud omad soovid. Taheti peaauglikult seda, et aastaaruanne oleks kan- gesti seaduse tähe nõuetele vastav.

Kõige selle tulemus oli, et Haige-

kassade Liidu XI kongressi eelpäeval peeti kõva sõnasõda haigekassade asjaajamise ja arvepidamise korra üle, mille aluseks oli nõndanimetatud „Veidenbaumi ühtlustamise ja lihtsustamise kava“, mille elluviimisele sõiditi vastu.

Statistika keskbürool oli valminud haigekassade aastaaruande muutuste kava, mis nõupidamisel ette kanti ja mida läbirääkimistel täiendati. See kava leiti üldiselt vastuvõetav olevat, kuna kaotas ajajooksul ilmsiks tulnud konarused ja puudused.

Kuid asjale tuli ootamata tõuge ja suuna määramine väljaspoolt.

25.—29. maini 1933. aastal peeti ära Riias Eesti-Läti statistika konverents, kus muuseas oli kõne all haigekassade statistika, mille kohta vastavad nõudmised üles seati ja resolutsioonid vastu võeti.

Selle konverentsi poolt ülesseatud nõudmised saadeti 29. juunil Haigekassade Liidule ja suurematele ühis- ja vabrikute haigekassadele kätte seisukoha võtmiseks. 7. septembriks kutsuti samade haigekassade esindajad haridus-sotsiaalministeeriumi nõupidamisele Eesti-Läti statistika konverentsil ülesseatud nõudmiste kohta. Nõupidamisest võttis osa tööinspektsiooni tädekoosseisus, esindajad statistika keskbüroost ja haigekassadest.

Nõupidamisel vaadati läbi Eesti-Läti statistika konverentsil haigekassade statistika kohta vastuvõetud resolutsioonid ja peeti nende üle läbirääkimisi. Tuli arutusele ka haigekassade raamatupidamise süsteem.

Dir. Pullerits arvas, et tuleb kindlaks määrata ühtlane raamatupidamise viis kõikide haigekassade tarvis. Puudutati ka küsimust, kas palgamaksu teatelehte tuleb käsitada haigekassade raamatupidamises tuludokumendina või mitte. Tööinspektor Veidenbaum rõhutas, et meid ei huvita deklaratsioonid, vaid raha, märgid, sellepärast ei saa lugeda palgamaksu teatelehte tuludokumendiks.

Nõupidamise tulemusena valiti tööinspektsiooni, statistika keskbüroo ja haigekassade esindajatest kuueliikmeline komisjon, kes pidi uue aastaaruande kava välja töötama.

Nõupidamisel tehti ühe tööinspektsiooni esindaja poolt ettepanek, et rahalise osa kohta esitagu kava tööinspektsioon ja statistika osa kohta statistika keskbüroo.

Ettepanek oli ilmselt tehtud selleks, et nõndanimetatud „Veidenbaumi kava“ läbi pressida, selle peale vaatamata, et see kava oma süsteemi puuduse pärast haigekassade tegelaste poolt kibeda arvustuse osaliseks oli saanud ja vastuvõtmata leitud olevat.

Ettepanekule vaidles vastu statistika keskbüroo esindaja Pullerits ja seda õigusega, kuna see oli nagu umbusalduse avaldus statistika keskbüroole.

Haigekassade esindajatena tuli minul ja Tallinna Ühise Haigekassa raamatupidajal Tietzer'il osa võtta selle komisjoni tööst.

Siinkohal märgiksin, et juba 9. septembril, s. o. 2 päeva peale nimetatud nõupidamist esitas tööinspektor Veidenbaum oma ettepanekud rahaliste operatsioonide arvestamise kohta, milised olid sisult samad ettepanekud, mis aprillikuul ärapeetud haigekassa tegelaste konverentsil kibeda arvustuse osaliseks said ja vastuvõtmata leiti olevat. Märgin seda ainult seepärast, et maal sündis ühine tööinspektsioon isikuid, kellel haigekassade asi iseäranis südame ligidal, kuigi käesoleval juhul kava oli kahjuks sarnane, et teda vastu ei võetud.

27. septembril saatis statistika keskbüroo uue aastaaruande kava komisjoni liikmetele kätte.

9. oktoobril astus komisjon kokku seda kava läbi vaatama. Komisjoni koosolekust võttis osa ka vanem tööinspektor härra Pöllupüü.

Sellel koosolekul tuli teravalt pävakorrale haigekassade tegelaste ja tööinspektorite vaheline vana tüliküsimus, kas tööasutuste poolt haigekassale esitatavaid palgamaksu teatelehti lugeda tuludokumendiks või mitte. Tunde kestnud vaielduse tulemuseks oli, et haigekassade esindajate seisukoht, lugeda palgamaksu teatelehte tuludokumendiks juba tema saamisel haigekassas, võeti komisjoni enamuse poolt vastu. Ka koosolekul viibiv vanem tööinspektor ühines selle seisukohaga. Terve selle

küsimuse vaidluse ajal jäid statistika keskbüroo esindajad pealtkuulaja ossa, deklareerides, et see küsimus neid vähem huvitab ja selle küsimuse lahendamiseks tööinspeksioon ja haigekassade tegelased omavahel.

Samal koosolekul võeti vastu ka see haigekassade esindajate seisukoht, et rohuarveid tuleb arveraamatutest läbi kanda nominaalhinnaga, kuigi tööinspeksiooni üks esindaja sellele kangesti vastu raius.

Kolmandaks asuti seisukohale, et tegevuskapitali tuleb liikme- ja juurde maks näidata nominaal, nii nagu see deklareeritud maksulehel. Tagavarakapitali kuuluv osa aga tuleb hiljem, vähemalt üks kord aastas üle kanda. Ka võeti vastu seisukoht, et tagavarakapitali kantav osa liikme- ja juurde maksudest tuleb arvestada maksulehtedel deklareeritud summa pealt.

Aruande statistiline osa oli sellel korral esitatud senini maksva aruande kujul mõne täiendusega.

Järgmine komisjoni koosolek peeti ära 18. novembril, kus tuli läbivaatusele statistika keskbüroo poolt esitatud viimistletud kava, milles juba arvestatud eelmisel koosolekul vastuvõetud seisukohtadega.

Sellel koosolekul tekkisid pikad vaidlused amortisatsiooni mõiste üle, mis on kajastuse leidnud juhistes kuuaruande tabel 2 juurde p. 5 all. Selle juurde tuleme veel tagasi.

Peale selle vaieldi pikalt selle üle, missuguse kapitali arvel sünnivad haigekassa asutiste operatsioonid ja milliste summadega opereerib debitoride arve. Statistika keskbüroo ja tööinspeksiooni esindajate poolt esitati nõue, et haigekassal olgu iga kulude ja operatsiooni ala tarvis vastav kapital, millisest kaetakse selle ala kulud ja nagu ei võiks teisest kapitalist sentigi, ka mitte ajutiselt kasutada. Minu seisukoht oli, et kõik operatsioonid ja kulud kaetakse haigekassa kassast või laekast, kui selles ainult leidub rahamärke, vaatamata sellele, missugusel arvel raha on laekunud. Tööinspeksiooni ja statistika keskbüroo seisukoht on väljendamist leidnud ka aruande kohta antud juhistes, kuid on piirdunud tege-

vuse- ja arstiabi kapitaliga. Kuid selle juurde tulen veel hiljem tagasi.

Kuna aruande tabelite läbivaatamine ja nende viimistlemine terve päeva oli kestnud, jättis komisjon varandusliste läbikäikude tabelite kohta juhiste koostamise tööinspeksiooni esindajate hooleks.

Neid juhiseid komisjon enam läbi vaadata ei saanud, kuna komisjoni enam kokku ei kutsutud. Samuti jäid komisjoni poolt läbivaatamata vähjatõve, tööalast tingitud haiguste ja surmalehe plangid.

Juba 22. detsembril 1933. a. ärapeetud Kinnitusnõukogu koosolekul võeti aastaaruande uus vorm päevakorda. Uut vormi tema lõpulikul kujul nägin isiklikult mõni päev enne sama Kinnitusnõukogu koosolekut.

Pean tunnistama, et aruande tabelite tarvis antud juhised ei ole sarnased, et nendega igas asjas võiks täiesti nõus olla.

Enne Kinnitusnõukogu koosolekut oli läbirääkimisi tööliste esindajatest Kinnitusnõukogu liikmetega. Ühine otsus oli, et uut aastaaruande vormi ei tuleks vastu võtta esitatud kujul, eriti juhiste osas, kuna aruande kava veel haigekassade tegelastele tundmata. Kinnitusnõukogu koosolekul tehti ettepanek küll aruande tabelid vastu võtta, kuid juhised vastuvõtmata jätta ja neid veel viimistleda. Kuid see ettepanek jäi vähemusse ja haigekassade uus aastaaruande vorm võeti vastu sel kujul, nagu ta avaldatud „Riigi Teatajas“ nr. 12, 1934. a.

Näis, et on eriline rutt uue aastaaruande kava maksmapanemisega, millega enam päevagi viivitada ei või.

Siinjuures märgiksin, et ka 1933. aasta aruande koostamist nõudis tööinspeksioon uue kava järele. Seda nõuet ei pea ma seadusepäraseks. Uue kava järele 1933. a. aruande koostamine tooks juurde hulk asjata tööd, kuna see nõue esitati siis, kui aastaaruanded juba valmis.

Nüüd tuleks minul asuda uue aastaaruande kava arvustamise juurde.

Kuid raske on aastaaruande kava kohta midagi arvustavalt öelda, kui oled ise selle kava koostamisest osa võt-

nud. See asjaolu piirab ka minu sõnavõttu aastaaruande kohta.

Võtame vaatlemisele kuu- ja aastaaruande tabelid selles järjekorras, nagu nad leiduvad Kinnitusnõukogu poolt 22. detsembril 1933. aastal kinnitatud vormides ja nende juurde kuuluvates juhistes.

Kuuaruandes on kassaliikmete läbikäigu näitamine jäänud endiseks. Perekonnaliikmete kohta aga nõutakse jagamist täis- ja alaealisteks.

Tabelid tegevuskapitali ja arstiabikapitali summade liikumise kohta on ära jäetud, millest kahju. Tööinspeksioonil puudub võimalus jälgida, et perekonnaliikmete arvel ei oleks ülekulutust. Ka puudub nende andmete avaldamine „T. ja T.“-es.

Pearaamatu arvete läbikäigu ja seisutabel selle vastu on täielikum kui see oli endises kuuaruande tabelis. Iga kuu alguseks on olemas võrdluse võimalus aasta algusel olnud summadega.

Juhised kuuaruande ja ka teiste tabelite juurde on liiga peensusteni viimistletud. Ka sarnaste asjade kohta antakse juhised, mis iseenesest mõistavad.

Nii räägitakse p. 1 ja p. 2 sarnastest asjadest, mis igapähele kes vähegi arveraamatutega tegemist teinud, juba tabelist enesest selged.

Juhiste punkt 5 käsitab kinnis- ja vallasvara mõistet. See punkt on väga tume ja ei ütle, mida õieti tahetakse.

Amortiseerimine on õieti ühe eseme väärtuse või ostuhinna tasumise mitme aasta peale ärajagamine, vastavalt eseme vananemisele ja väärtuse kaotamisele. Ei ole selle juures mitte vajalik, et varade väärtuse vähenemisega käiks kaasas varanduse kapitali vähenemine. Kui aga on olemas amortisatsioonikapital, siis jäävad muutmata niihästi kinnis- ja vallasvara ostuhind, kui ka kinnis- ja vallasvara kapital. Ainuüksi amortisatsioonikapital reguleerib vallas- ehk kinnisvara tõelikku väärtust antud silmapilgul, ehk teiste sõnadega — amortisatsioonikapital näitab ainult seda, kui palju kinnis- ja vallasvara ajajooksul oma väärtusest on kaotanud.

Juhised tabel 1 juurde on liiga peen-

susteni viidud, märgitakse isegi sama-seid iseenesest mõistetavaid asju, et tühje ridu võib kasutada nende artiklite märkimiseks, mille kohta puudub aruandes tekst ja et eelarve tulude ja kulude pool peab olema tasakaalus.

Eelarve kohta võib öelda, et nähtavasti tahetakse tulevikus nõuda, et aruanne peab näitama täpselt eelarve täitmist. Ei tohi olla sentigi ülekulutust. Sisuliselt tähendaks see seda, et aastaaruanne tuleb valmis teha enne, kui sama aastat veel elama on hakatud. Selleks kõik need lisaelarved. Kuid on ära unustatud haigekassade eriline iseloom, kus keegi ei või ette näha, missugusteks võivad kujuneda tegelikud kulud ja tulud. Tööolukord võib aasta viimastel kuudel muutuda sarnaseks, et ainult 2 päeva nädalas töötatakse ja haigekassa saab ainult ühekolmandiku endistest tuludest, kuid arstiabi tuleb selle juures ikkagi täielikult anda. Võib kergesti juhtuda, et võetakse vastu küll lisaelarve veel 31. detsembril, kus võimalikult palju ette küsitud. Kuid detsembrikuul võib tulla taud ja jaanuarikuul sissetulevad eelmise aasta arstistasu, arstimate ja kliiniliste ravikulude arved võivad ületada kaugelt igasuguse eelarve. On harilik nähe, et arved, eriti kliinikute arved, esitatakse hiline misega. Peale aasta lõppu enam lisaelarvet vastu võtta ei saa, sest juhised tabel 1 juurde punkt 1 nõuab, et lisaelarved olgu esitatud eelarveaasta jooksul. Siis tuleb paratamatult ülekulutus eelarvest ehk jälle tuleb kanda osa kulusid järgneva aasta peale. Kuid see viimane asjaolu ei ole soovitatav statistika seisukohalt. Haigekassa võib oma maja pidada eelarve järele küll valitsemise kulude osas. Kuid haiguse-rahade ja ravikulude osas ei saa keegi eelarvest kinni pidada ja ei aita ka lisa-earved midagi, kuna see õige eelarve seisab vanajumala käes. Minu arusaamise järele on ka seaduseandja teises arvamises olnud, kui aruande juhiste koostajad, sest Tööst. Tööseadustiku § 334 määrab juba ise selle piiri ära, kui kaugele võib ülekulutustega minna; see on pool aasta algul olemas-olnud tagavarakapitalist.

Kõik need eelarvetamised ei anna ju

midagi. Ma olen näinud omavalitsuste eelarvete vastuvõtmist ja nende täitmist. Päevakorra punkt 1 all võetakse vastu lisaeelarve ja samal koosolekul päevakorra punkt 2 all esitatakse trükitud aruanne nende kulude kohta, mida punkt 1 all lubatud. Nii näeb välja tegelikult eelarvetamine ja eelarve täitmine.

Juhistes tabel 3 juurde tundub, et punktid 1, 2 ja 11 on üleardused ja iga-ülele iseenesest mõistetavad.

Sama juhise p. 6 seab nõudmise, et tegevuskapitali kulud ei tohi ühelgi momendil ületada tulusid. Tegelikult elus näeks asi nii välja, et haigekassa kassas võib olla ütleme 1.000 krooni raha, kuid see kuulub igasuguste erifondide, arstiabikapitali, tegevuskapitali, eelmise aasta ülejäägi ja muudele soomustatud arvetele, nii et sentiigi ei ole tegevuskapitali arvel. Kui nüüd tuleb kassaliige maalt Lohusuust või Avinurmest 70—80 kilomeetri tagant Tartusse (on isegi Petserist jala tulnud Tartusse abiraha järele) ja tahab oma kahekroonilist haiguseraha kätte saada, siis ei saa seda välja maksta, kuigi kassas on 1.000 krooni, kuid see raha ei kuulu tegevuskapitali hulka ja kahte krooni ei tohi välja anda, kuna „tegevuskapitali kulud ei tohi ühelgi momendil ületada tegevuskapitali tulusid“. Tuleb siis kassaliikmel oodata, kuni mõni palgamaksu teateleht tuleb sisse, kus on kindlustusmaksu deklareeritud kolm krooni, alles siis võib kaks krooni välja maksta. Kui aga on deklareeritud kr. 2.90, siis ikkagi ei saa välja maksta ja tuleb oodata lähemat juhatuses koosolekut, kes otsustab 10 senti tagavarakapitalist üle kanda tegevuskapitali täienduseks, et Avinurme mehele võimalik oleks kaks krooni välja maksta. Tuleb panna inimene pliiaatsi ja paberiga kassa juurde, kes alati arvestama peab, kas on juba tegevus- ehk arstiabi kapitali arvel laekunud ehk maksulehtedel deklareeritud nii palju, et 70 senti võib välja maksta arsti viisi eest. Kui on ainult 69 senti koos, siis oodaku kuni veel üks sent tuleb, ehk tulgu teine kord.

Juhistes tabel 3 ja 4 juurde avaldatud nõue, et kulud ei tohi ühelgi mo-

mendil ületada tulusid, on küll väga hea Itaalia streigi tegemiseks, kuid tegelikult elu nad ei kõlba. Sarnased määrused on kasulikud selleks, et kui kellegile kanda tahetakse taha panna, siis see § aitab. Tegelikult elus on asi ikkagi nii, et kui tarvis teha möödapääsemata kulu, kas maksta haiguse- või matuseraha, ja kui on kassas rahamärke, siis makstakse see välja, selle peale vaatamata, et sama summa kuulub tegevuskapitali soomustatud osasse ehk mõnda muusse kapitali. Ei tuleks anda sarnaseid määrusi, mis haigekassasid bürokratiseerib. Haigekassal on tege- mist elava ja tihti haige inimesega, keda tarvis terveks teha, keda tarvis aidata viibimata. Haigus ei arvesta määrustega.

Näib olevat ebaseadusepärane juhiste tabel 3 juurde p. 6 nõue, et aasta alguseks saldona ülekantud tegevuskapitali summe ei tohi kulutada. Tagavarakapitali üle kantud tegevuskapitalist võib kuni pool ära kulutada, kuid tagavarakapitali ülekandmata tegevuskapital, kui see on eelmise aasta ülejääk, on soomustatud, mida puutada ei tohi. Puuduks nagu järjekindlus. Kui juba tegevuskapitalis on ülejääk ja kantakse isegi eelarvesse tuluna, siis peaks see summa olema samasugune tegevuskapital, mis aasta jooksul arvele kantakse ja mida võib vajaduse korral kulutada jooksvate kulude katteks. Kui see aga on tagavarakapital, siis tohiks sellest kulutada poole. Kuid tagavarakapitali ülekandmata tegevuskapitali ühe aasta peale soomustamiseks ei leia mingit seaduslist alust ega kaaluvat põhjust.

Näib olevat vastuolu juhistes tabel 3 juurde, p. 6 ja p. 15 vahel. Punkt 6 järele on eelmise aasta ülejääk soomustatud, kuid punkt 15 ütleb, et saldo kantakse järgmise aasta tuluks. Kui järgmise aasta tulu, siis võib ka kulutada; oleks loogiliselt õige.

Mulle näib, et arstiabikapitali puudujäägi katmine tegevuskapitali summadest ei ole seadusepärane, mille peale ka komisjonis tähelepanu juhtisin. Tööstusline Tööseadus seda võimalust ette ei näe. Kuid Kinnitusnõukogu on aruande-kava ühes juhistega kinnita-

nud ja sellega tuleb ka seaduse normiga arvestada senikaua, kuni seda pole muudetud.

Asume aruande haigusstatistika osa juurde. Väärrib märkimist, et statistika keskbüroo peab haigekassade tehnilise personali võimisi kõrgemaks kui tööinspeksioon. Ei ole antud mingisuguseid juhiseid tabelite täitmiseks. Oleks võinud ka öelda, et haigusstatistikas ehk kassaliikmete läbikäigus naised ja mehed kokkuarvates peab olema sama suur kui kõik kokku jne., pole aga seda tehtud, kuna see iseenesest mõistatav.

Väärrib märkimist, et tabel 16 aruandes ei nõua isikute arvu, kellele analüüs tehtud. Tabel 17 nõuab aga ravi kasutanud isikute arvu. Tabel 19 lepib jälle ainult üldarvudega ja ei nõua ravi kasutanud isikute arvu. Ei ole nagu järjekindlust. Tabel 19 II osa „retseptide arv“ ei ütle selgelt, kas tuleb siia kirjutada retsepti planketi üksused või retsepti numbri üksused. Minu arusaamise järele tuleb lugeda retseptiks rp. numbrit ehk käsikauba üksust.

Tabel 19 I. osa on visiitide arv. Kuid vajab selgitust, kas tabel 17 loetletud toimingud — operatsioonid, massaažid jne., mis on ka sisult visiidid, tulevad tabel 19 kaasa lugeda või mitte. Samuti tabel 16 nimetatud toimingute puhul tehtud visiidid.

Muid küsimusi ei ole veel statistilise osa kohta üles kerkinud, kuna puudused ja vaieldavused kerkivad päevakorra kava täitmise juures. Kuid suuri raskusi toob haigekassadele statistika koostamine tööst vabastamata kassaliikmete ja perekonnaliikmete haiguste kohta. Need andmed saavad ettenähtavalt küll väga puudulikud, kuna arstid neid puudulikult märgivad.

Uus aastaaruande kava toob tublisti juurde kantseleilist tööd. Kuid seda tööd tuleb teha, kui tahetakse saada pilti haigekassade tegevusest. Pilt oleks veel täielikum, kui üles seatakse nõue, et üksikute tööstutuste kulud ja tulud aruandes näidatud oleks. Vähemalt peaks see aruanne olema iga tööstusharu kohta. Siis kaoks mõnelgi see illusioon, et kassale maksetakse

palju, kuid kassa annab vähe ja teeb ainult asjata kitsendusi. Kuid parema pildi haigekassa tegevusest annab uus kava kahtlemata, kui senine aruande kava.

Loodame, et statistika keskbüroo ka tulevikus oma väljaannetes teeb kokkuvõtteid haigekassade aastaaruannetest, mis võimaldavad võrrelda üksikute haigekassade tegevust ja nendega arvestades võiks võimalikke puudusi ja eksitusi ära hoida.

Trükitud aruande vormi kohta tuleb öelda, et kulude kokkuhoiuga on aruanne oma välimuselt palju kaotanud. Aruande tabelid logisevad trükitehniliselt. Ääred on äralõigatud nii, et kaust on välimuselt nagu paljaksatud peaga tütarlaps.

Kinnitusnõukogu otsuses 22. dets. 1933. a. p. 2 täht b) keelab ära muutuste tegemise vormulaarides. Kuid trükitud aruande vormi tegevuskapitali kulude pool on siiski muudetud. Kas see ei ole põhjuseks aastaaruande tühistamisele. Ka ei ole „Ephagi“ kuulutus Kinnitusnõukogu määruses ettenähtud.

Mis puutub aga vähjahaiguse ja tööalast tingitud haiguste teatelehtede täitmisse, siis kahtlen mina väga, kas kõiki ülesseatud küsimusi on võimalik vastata. Nõutakse ju tervislike seisukorra teateid vanemate ja sugulaste kohta kolmandast ja neljandast põlvest saadik. Nõutakse meestelt teateid nende suguhaiguste kohta, mida nad oma naiselegi ei ütle. Ka ei usu mina, et naised oma abortide kohta kellegile teateid andma läheks. Kas keegi ennast avalikult joodikuks ehk morfinistiks tunnistab, selle juures tuleb kahelda.

Oli hiljuti juhus Tartu üldhaigekassas, kus pärsin naiskassaliikmelt tema sagedase arsti juures käimise põhjust, see oli sisehaiguste arst. Vastuseks sain: „Mina maksan ja mul on õigus käia“. Väga lühidalt ja selgelt!

Ehk jälle teine juhus, kus meeskassaliige nõudis arstimistähte naistehaiguste arsti juurde. Kassa ametnik tähendas, et see on naistehaiguste arst. Järgnes terav vastus: „Mis see Teie asi on“.

Ka arstid ei anna haigekassale teateid ehk olgu siis raske raha eest.

Nii nõuavad ülikooli kliinikud tööõnnetuse teatelehe täitmise eest viis krooni tasu.

Vaevalt täidab ükski arst umbes sajast keerulisest küsimusest koosneva vähjahaiguse ehk tööalast tingitud haiguse teatelehe tasuta.

Ja juba põhimõtteliselt ei anna osa arste ja kliinikuid haigekassale mingisuguseid teateid haiguste kohta.

Tartu ülikooli I. sisekliinikus on see harilik nähe, et haigekassale ei anta haige kohta mingisuguseid teateid. Olla saladus.

Ja arstlike kutsetegevuse seadus annab arstidele õiguse keelduda haige kohta teadete andmisest. Selle juures ei ole tehtud erandit ka haigekassade suhtes.

Nii siis ühelt poolt Kinnitusnõukogu määruse kohaselt tuleb peensusteni, südame ja neerudeni, ulatavad teated anda. Ja nende teadete andmine on sunduslik.

Kuid arst ei ole kohustatud neid teatelehti täitma, kuna see on haige saladus. Haigekassa ametnik aga ei ole õigustatud neid teateid nõudma ega kassaliige kohustatud neid andma.

Haigekassa peab teated jalgadega maa seest välja tallama, nii nagu Julius Cäsar lubas omale legionid maa seest välja tallata, kui Rooma senat temale enam sõdureid ei tahtnud anda.

Kuid kahjuks meie haigekassades Julius Cäsareid ei ole.

Kinnitusnõukogu määrus nõuab, et haigekassa nõudku välja teated kassaliikmete suguhaiguste ja abortide kohta, kuid tervishoiu peavalitsus, mis asub sama ministeeriumi juures, keelas oma ringkirjaga 17. jaan. 1933. a. isegi rohuretseptide ärakirjade haigekassadele väljaandmise, sest haigekassa tegelased võivad rohtude järele „kassaosaliste haiguste kohta asjatundmatusest tingitud ekslikke oletusi“ teha. See eeskiri küll hiljem muudeti.

Eks ole keeruline seisukord.

Haridus-sotsiaalministeeriumi juures asuv Kinnitusnõukogu nõuab teateid haiguste kohta. Sama ministeeriumi juures asuv tervishoiu peavalitsus keelab isegi retsepti ärakirjade haigekassale esitamise.

Nende vastuolude kaugem tagamõte on see, et haigekassa kantselei koosseis koosnegu kõrgema arstlike haridusega isikuist. Kuid arstidest meil veel üleproduktiooni ei ole ja peale selle on ju kõik haigekassa kindlapalgalsed arstid Tallinnas boikoti all.

Vaatamata neile soovimata nähetele aruandes, püüame seda siiski täita. Minu sõnavõtt on vaid selleks, et näidata, kui kergesti võib juhistes üles seatud nõuete vastu ekselda.

Katsetest Tallinna Ühises Haigekassas.

V. Luksepp.

Viimasel ajal on jälle Tallinna ühise Haigekassa kohta ajakirjanduses korduvalt sõna võetud. Need on kannud kallaletungi iseloomu haiguskindlustuse vastaste poolt. Kuid ka haigekassa tegelased ise on asjata „tolmu keerutanud“ oma sisemiste vahekordade „klaarimiseks“.

„Töö ja Tervise“ juunikuu numbris on K. L. (ukk) sõna võtnud haigekassade vastaste demagoogiliste väidete pareerimiseks. Kuid arvan, et seda üksi on vähe. Sama tarvilik on, kui meie ka ise oma tegevust ja selle tulemusi jäl-

gime, analüüsime ja tarbekorral ka arvustame.

Tallinna Ühises Haigekassas valitsevad alaliselt väikesed intriigid ja omavahelised pisitülid, mis väljaspoole suuremana kujutatakse, kui nad sisult on. Need halbtused pole mitte haruldane nähe meie ühiskondlistes organisatsioonides. Isegi kirikutes, meie „rahutemplites“, on võimalikuks saanud jalgade trampimised ja vilistamised. Jonn olevat ju Eesti rahva iseloomu omadus.

Kuid suurem hädaoht seisab selles,

et Tallinna Ühise Haigekassa tegelased ei suuda omavahelisi tähtsusetä nägelmisi oma teada hoida, vaid pasundavad ise kõigest *liialdatult* laiale ilmale just kui uhkuse asja. Mis ime siis, kui vastased kasutavad momenti, sest „kui perekoad omavahel purelevad, siis tuleb kolmas — võõras — ja võtab kondi“.

„Rahva Sõna“ veergudel (1. ja 16. mail s. a.) püütakse materdada „vastasrindlasi“, ilma et sealjuures midagi erilist ette tuua oleks, ja manitsetakse teisiti mõtlejaid vagusi olema. Sealjuures opereeritakse isegi arvudega, millest lugeja peab mulje saama, et „vastasrindlaste“ poolt ebaotstarbekohaselt rajatud üksikasjaline statistika olla haigekassale kahju toonud Kr. 4457,40.

Katsetamine on loomulik ja ainult katsete varal leiame selle kõige otstarbekohasema majapidamiseviisi. Ja väljaminekud katsete peale pole mahavisatud raha.

Kõneall oleva statistika kohta võtsin sõna „T. ja T.“ juba ligi aasta tagasi ja soovitasin... „kõik see kraam rutem hävitamisele määrata ja tulde visata, kui et sel viisil see õilis ja õige põhimõte saab võimatu ebaotstarbekohaselt rajatud ja teostatud.“ Ühtlasi lisasin juure, et „sellega ei tohi viivitada ja asja tuleks uuesti ja paremini korraldada.“

Kuid tol ajal olid Tallinna Ühise Haigekassa juhtivad tegelased uhked. Nendele ei passinud ühe väikese haigekassa tegelase nõuannet tõsiselt kaalumisele võtta ja katsetasid igaks juhuseks *oma isiklise autoriteedi säilitamise huvides* veel terve aasta, mille tagajärjel ebaproduktiivsed kulud paisusid liig suureks — ligi pool miljonit senti. Sellest aga ei saa järeldusele jõuda, et põhimõte ja siht vale on, kui selle saavutamise on valesti rajatud.

„Vastasrindlaste“ vooruseks aga peab siiski seda lugema, et nemand üksikasjalise ja täpse statistika pidamise vajadusest on aru saanud — see peasi. Kahjuks nad olid vaid raske ja liialt aeglase arenemisvõimega ja ei

suutnud isegi aastase katsetamise järele selgusele jõuda, et see statistika oli ebaotstarbekohaselt rajatud.

Kuid mis ütlevad Tallinna Ühise Haigekassa praegused eesotsas olivad (vaata „Rahva Sõna“ 16. V. 34)? ... „Haigekassa ülesanne on arstiabi võimaldamine oma liikmetele, *mitte aga igasuguse keerulise statistika loomine ja selleks jõu kulutamine, mis viiks haigekassad omast otsekohesest ülesandest eemale*“ (minu allakriipsutus. K. L.). Arusaadav, kui ei ole statistika otstarbest aimu ja ettekujutust, siis võib ju sarnaselt väljendada. Niisugusele tegelasele on ka asjata püüda selgeks teha, *et statistika on ometi lahutamata osa ravikorraldusest ja aitab seda otstarbekohaselt korraldada nii, et haigekassa ebaproduktiivsed kulud saavad ära hoitud.*

Statistikal ei saa muud ülesannet olla, kui see, mis otstarbeks ta on loodud. Ja niikaua, kui haigekassade juhid ei tunne huvi haigekassa kasutamise vastu *iga üksiku käitise ja ka kasaliikme seisukohalt*, ei ole loota arstiabi korralduse otstarbekohast ratsionaliseerimist haigekassade poolt.

Tallinna Ühise Haigekassa praegused juhid nähtavasti ei suuda veel sellest aru saada ja mis ime siis, kui kasaliikmete ravikapitali arvel puudujäägid üha suurenevad ja muude toetusrahade maksmise võimalused vähenevad.

Tallinna Ühises Haigekassas maksma pandud üksikasjalik statistika kaartide vormid (suurus ja sisu) olid halvasti, isegi väga halvasti välja töötatud, kuid põhimõte oli õige. Seda põhimõtet oleks pidanud otstarbekohaselt edasi arendama, aga mitte lõpulikult ära lammutama.

Mujal püütakse iga uuenduse eel teiste omasarnaste asutuste kogemuste ja korraldustega põhjalikult tutvuneda ja neid siis kohandada oma nõuete kohaselt, et vältida eksimisi.

Tallinna Ühisel Haigekassal niisugust kommet kahjuks ei ole, vaid nendel on viisiks ikka ränka „kooliraha“ maksta.

Töökaitse ja sotsiaalkindlustus Austrias.

L. Johanson.

Austria kuulus nende riikide hulka, kus tänu tugevale töölisliikumisele ja töölisorganisatsioonidele, olid maksma pandud otstarbekohased töökaitse ja sotsiaalkindlustuse seadused. Vaatamata tagurlaste ja kiriklaste vastuseisule, suutis riigivõim ja omavalitsused tõsta rahva kultuurilist, sotsiaalset ja tervishoidulist elutaset osalt isegi nii eeskujulikult, et see välisriikideski tunnustamist ja lugupidamist võitis.

Tarvitseb vaid meelde tuletada Viini sotsialistliku linnavalitsuse korteripoliitikat, mis suutis muretseda üle kuuekümnelt tuhandele töölisperekonale eeskujulikke töölistmaju.

Tööliskaitse, ka naiste ja allealiste kaitse kohta olid Austrias maksmas tarvilikud seadused. Töölistel peale oma tugevate kutseühingute ja kultuuriliste organisatsioonide oli ka tööliskoda.

Töötasu alammäärad pandi Austrias maksma juba 1918. a., alguses küll ainult kodutööliste kohta. Asutati erikomisjonid, mis koosnesid tööliste, tööandjate ja ministeeriumi esindajaist. Need komisjonid otsustasid töötasu alammäära küsimusi. Otsus kuulus ministeeriumi kinnitamisele. Komisjon teostas ka järelvalvet kodutöö tingimuste üle ning töötas välja nende parandusettepanekuid.

Kodutöö on ala, mis näiteks Eestis seni veel täiesti töökaitseta, siin valitsevad kõige raskemad tingimused.

1920. a. pandi maksma majateenijate töölepingu seadus. Jällegi ala, mille kohta Eestis maksmas vaid mõned Balti eraseaduse iganenud paragrahvid.

1919. a. anti lepituskvoja või vahekohtute ja kollektiivlepingute seadus. Koja liikmed valiti tööliste ja töösturite poolt — 3 aastaks. Esimees nimetati kohtuministeeriumi poolt.

8-tunniline tööpäev pandi Austrias maksma 1919. a., puhke-aegade kohta on antud rida seadusi ja korraldusi.

Laste- ja allealiste kaitse

seadused ei olnud maksvad mitte ainult tööstuses ja põllumajanduses, vaid ka kaubanduses ning hotellides ja restoraanides.

Eraasutiste teenijate kohta pandi 1921. a. kaitseseadus maksma, 1922. a. ka lavatöölise kohta.

Õpilaste töötasu ja kutseoskuse õppimist korraldab 1922. a. seadus.

Tööstuskohtud said 1922. a. seadusega ajakohased alused. Tööstuskohtute lahendada anti töötülid, konfliktid ettevõtjate ja tööliste vahel. Töökohtuis oli ka töölistel oma esindus.

Tööliste kaitse ja töötervishoiu kohta käitistes olid väljakujunenud ja nõuetele kohastatud normid maksmas. Juba 1869. a. pandi maksma tööstusseadus ja seda täiendavad korraldused tööaja, töölepingute, ühislepingute jne., õnnetuste ärahoiu, töötervishoiu ja sotsiaalkindlustuse kohta.

Tööinspeksiooni ülesanne oli seaduste ja määruste täitmise järelvalve nii tööstuses, kaubanduses, transportkäitistes, aga ka krediit- ja tervishoiuasutistes, koolides, usulistest, põllumajanduslistest ettevõtetes ja metsamajanduses. Riik oli jaotatud 15-sse ringkonda, igas ringkonnas oma inspektor. Peale selle veel eriinspektorid üksikute erialade jaoks. Inspektorid nimetati valitsuse poolt. Tööinspeksiooni abijõud aga kandidaatide hulgast, kes esitatud töölisorganisatsioonide poolt.

Sotsiaalkindlustusest oli Austrias teostatud kõik alad. Nii oli sundkindlustus maksmas õnnetuste vastu ühes emade kindlustamisega 1888. a. tööstusliste ja kaubandusliste käitiste ning 1921. a. alates põllumajandusliste käitiste kohta. Töövõimetuse ja vanaduse vastu kindlustamine teostati 1906. a. seadusega nii tööstuse, kui ka kaubanduse alal teenijate suhtes. Tööpuuduse vastu kindlustamine teostus 1920. a. Selle alla kuulusid palgalised tööjõud tööstustest ja kaubanduslistest

käitistest. Abiraha tööpuuduse korral polnud väiksem kui Eestis hädaabitöötasu viimasel ajal.

Selle kõik on Austria töötav rahvas saavutanud aastakümneid kestnud viisas, teadlikus ja järjekindlas võitluses. Need saavutused olid eeskujuks ja äratuseks ka teistele, vähemkultuursetele ja mahajäänud riikide tööliklassile.

Nüüd, kus ajutiselt moodi läinud reaktsioon mitmeis riikeis häbitult laiutab, oma rahvaõigusi ja vabadusi surmavaid pisikuid levitades, riigilt eesõigusi ja hüvesid ning rahvalt ohvreid nõudes eesõigustatud kihtidele, aadlikkude-jäänustele ja sõjarikastele tõusikuile, on ka Austrias teostunud fashistlik-riiklik diktatuur kõigi ta pahedega, toetudes oma võimu haarangul ja võimu oma käes pidades päämiselt kapitalistidele, jõukale kihile, osale põlumeestele ning põhimõteteta ja mõtlemisvõimeta lohele ning relvastatud rahva- ja demokraatiavaenulistele jõududele. Nüüd püütakse seal ka seda kõike töökaitses ja sotsiaalkindlustuse alal, mis aastakümneid ehitatud ja mis on tulnud hüveks rahvale ja riigile, lühikese aja jooksul hävitada, ohvriks tuua saamaringkondade taltsutamata ja pidurdamata isule.

Töökaitses ja sotsiaalkindlustuse lammutamine, ühes töölistelt õiguste äravõtmisega, algas Dollfussi valitsusega ja kestab kogu aeg. Tööline asetatakse õigusteta isiku seisukorda, kus ei hoolita enam töotervishoiust ega tööliste perekonnaelust, üldse ta elust.

Tööliste tarvis on ainult mõnitamine, sund, käsk ja vägivald. Niisuguse reshiimi juures jääb ka see osa töökaitsesest ja sotsiaalkindlustusest, mida otsekohe ei tühistata ega muudeta, ainult paberile, see on — ei arvestata enam seadusliku ja õigusliku korraga.

Austria kiriklaste-fashistide diktatuuri teotsemisel on tööliste ja üldse rahva laialiste hulkade majandusline ja sotsiaalne seisukord lühikese aja jooksul juba väga suurel määral halvenenud. Aineline, vaimline ja sotsiaalne elutase näitab järsku langust.

Töölisorganisatsioonid on suletud, töölismajadest osa purustatud. Rahva ja eriti tööliste maksukoorem tõuseb,

sest vajatakse ikka järjest uusi summe sõjaväe, politsei ja kohtute ülalpidamiseks, koondus- ja sundlaagrite tarvis ning võitluseks „sisemise vaenlasega“, see on rahvaga, ta õiguste ja vabadusega. Neiks otstarbeteks on kärbitud juba ka sotsiaalkindlustuse summamid. Üldse on sotsiaalkindlustuse väljaminekuid kärbitud võrreldes 1933. aastaga 37 protsenti, tööta tööliste kindlustamise kulusid 50% võrra, kuigi tööpuudus ei vähene, vaid turistide ärarajamise ning diktatuurivalitsuse saamatu majanduspoliitika tagajärjel majanduselu alalist langust ja lagunemist näitab.

On kavatsusel uued sotsiaalkindlustuse kärpimised.

1933. a. oli Austrias sotsiaalkindlustuse kulusid 550 milj. shillingit, sellest tuli riigilt ja omavalitsustelt 200 milj., kuna 350 milj. saadi ettevõtjailt ja töölistelt kindlustusmaksudena.

Nüüd nõuavad töösturid, et neid sotsiaalkindlustuse maksudest vabastataks, seda pannes kauba läbikäigumaksuna tervele rahvale.

Austrias võeti 1933. a. läbikäigumaksu 4%, mis andis 249 milj. shillingit. Seda maksu kavatakse nüüd tõsta selle võrra, et saaks tulu, mis vastab ettevõtjate sotsiaalkindlustuse maksule, see on — 180 milj. shillingule.

Läbikäigumaks on sisult õigluseta, sest ta tabab eestkätt just laialist tarvitajaskonda, tõstes esimesejärgu toiduainete ja tarbeasjade hinda, seega vähendades palga ostujõudu ja suurendades palgatööliste perekondades viitlust.

Praegu maksavad Austria töölistes sotsiaalkindlustusmaksu kõigi kindlustusalade jaoks kokku keskmiselt 8—9 protsenti töötasust. Seda tahetakse ühtlustada kõigile — 10% peale, seega suurendades tööliste kohustusi kogusummas mõnekümne miljoni shillingu võrra.

Ka peab toetusnormide kärpimine andma kokkuhoidu.

Töötatööliste arvu peavad vähendama hirmu- ja sundabinõud, nagu näiteks töökoostuse (töölaagrite) sisseseadmine. Summadest, mis tööpuuduse fondi valgub, jätkub vaevalt 30.000 töötut toetamiseks, kuna

töötute arv sadadesse tuhandetesse ulatub.

Diktatuurivalitsusega on haigekassades, kes Austrias tegid suurt ja eeskujulikku tööd, halvatud tööliste osavõtt.

Austria annab õpetliku näite, mida toob rahvale fashistlik-kiriklik diktatuur. Kuid see õpperaha, mida diktatuurimaade proletaarlased tasuma peavad, on liig kallis.

Muidugi ei kesta see reaktsiooni märatsemine, mida nüüd tasalülitatud,

orjahingelise ja lõimitava ajakirjanduse toetusel Saksamaal, Austrias ja mujal näeme, väga kaua. Tuleb ka sellele lõpp. Õiguslik kord, rahva vabadus ja kodaniku õigused seatakse uuesti jalgale. Rahva ja riigi üldhuvid asetatakse jälle esirinda. Eesõigustatud saamaringkondade isu taltsutatakse.

Siis — tuleb uuesti teostada riiklikus ja rahva heakäigu huvides ka neid nõudmisi, mis õigluse ja tervishoiu poolt püstitatud töökaitse ja sotsiaalkindlustuse seaduse arenguks.

Kui järelvalves puudub järjekindlus ja ühtlus, siis pääseb mõjule subjektiivne seaduse tõlgitsemine.

V. Luksepp.

Oleme harjunud aru saama ja tõeks pidama, et seaduste ja sellekohaste määruste mõisted ja nõuded on ühesugused nii aja, koha kui ka isiku peale vaatamata.

Kuid tegelikus elus tuleb mõnikord vastupidiseid nähteid ilmsiks, mida võib tähele panna ka haigekassade elus.

Kui hädaabitöölised loeti haigekassa koosseisu kuuluvaiks, siis otsustas vabariigi valitsus nende haiguskindlustuse teostamiseks haigekassadele maksta toetusraha.

Kassaliikmete haiguskindlustust teostatakse aga kahe kapitali kaudu: tegevuskapitali arvelt makstakse kassaliikmetele toetusrahad, kuna kassaliikmete ravikapitali arvelt võetakse nende ravikulud. Toetuse määramise otsuses vabariigi valitsus jättis märkimata, missuguse kapitali kasuks tuleb see toetusraha arvata. Ei annud sellekohast üldist juhtnööri ka järelvalve asutused.

Nii saigi võimalikuks olukord, et Tallinna Ühine Haigekassa kandis nimetatud toetuse tegevuskapitali arvele, Rakvere Ühishaigekassa kassaliikmete ravikapitali a-le ja Viljandi Ühishaigekassa koguni tagavarakapitali kasuks.

Kõik need aruanded on leidnud kinnistusametite poolt kinnitamist kui seadusepäraselt koostatud. Seega puudub ühtlus ja mõjub subjektiivne arusaamine.

Nüüd on kinnitusnõukogu oma uue

aasta-aruande kava juure lisatud juhistes kindlaks määranud, et see toetus tuleb tegewuskapitali arvele kanda, millega on ühtlus loodud ja selles mõttes asi korras.

Sisult on hoopis õieti ehk ei ole, kuna hädaabitööliste haiguskindlustuse teostamise alal võib juhtuda, et nende kohta saadud liikme- ja juuremaksud katavad nende peal kulutatud väljaminekud, mille tagajärjel vabariigi valitsuse poolt määratud toetus võib tarvitatud saada kas haigek. valitsemise kulude katteks, või perekonnaliikmete ravimiseks, või jälle sattuda tegevuskapitali ülejäägina tagavarakapitali hulka, mis ei kindlusta nende summade vabariigi valitsuse poolt määratud otstarbeks kasutamist ja oleks vastolus tööstusliku töö seaduse § 328 nõudega.

*

Kinnitusnõukogu üldkoosolek 30. apr. 1929. a. otsustas seletada, et haigekassa tagavarakapital peab seisma sularahas või kergesti realiseeritavates kindlustatud väärtpaberites.

Kuna tegevuskapitali arvele kantakse summad deklaratsioonide ehk haigekassamaksu teatelehtede mittesularahas laekunud summade järele, siis tekkisid raskused tegevuskapitali arve ülejääkide ülekandmisega tagavarakapitali arvele, sest tunduv osa sellest seisis võlana ettevõtjate käes.

Tallinna Ühise Haigekassa 1932. a.

aruandest nähtub, et tagavarakapitali osa on 31. dets. 1932. a. Kr. 203.726,10, kuna kassas sularaha, pankades hoiusummade ja haigek. väärtpaperite seis kokku on kõigest Kr. 72.564,10. Seega valitsemas täieline vastolu kinnituspõukogu seletusega.

Tartu üldhaigekassa hakkas kõige õigemalt moodust kasutama. Aruantava aasta tegevuskapitali arve ülejääk jäeti tagavarakapitali arvele üle kandmata ja tehti seda järgmisel tegevusaastal. Ikka nii — üks aasta tagant järele.

Rakvere Ühishaigekassa aga jättis 1930. a. alates tegevuskapitali ülejäägid üldse tagavarakapitali arvele kandmata, kandes vaid seaduses ettenähtud 5% liikme- ja juurdemaksude üldsummast arvates.

Kõigi nende erinevuste peale vaatamata haigekassade aruanded on leidnud kinnitusametite poolt kinnitamist kui seadusepärast koostatud. Jällegi puudub ühtlus ja on mõjul subjektiivne arusaamine.

Kui aga kinnituspõukogu üldkoosolek oma uue aastaaruande kava juure lisatud juhistes tabel 3. juurde punkt 15 all ette kirjutas, et „Saldo näitab aruandeaastal tagavarakapitali arvele *üle-*kandmata (minu allakriipsutus — V. L.) jäänud tegevuskapitali ülejääki ja kantakse terves ulatuses järgmise aasta

tegevuskapitali tuludesse,“ siis ruttas Rakvere Ühishaigekassa oma 1933. a. aruannet ka selle järele koostama, olles arvamisel, et mida truimalt kinnituspõukogu üldkoosoleku määrust täidada, seda seadusepärastemalt oled talitanud. Tulemus oli see, et kinnitusamet jättis Rakvere Ühishaigekassa 1933. a. aruande kinnitamata, sest „tegevusaasta ülejääk ei ole kantud aasta lõpul tagavarakapitali arvele.“

4 aastat võis tegevuskapitali ülejääk tagavarakapitali arvele kandmata olla, kuigi kinnituspõukogu üldkoosoleku sellekohane määrus üldse puudus. Nüüd, kus kõrgema instantsi korraldus olemas, nüüd näitab kinnitusamet oma seaduse tundmist. Kas ei ole siin seaduse tõlgitsemine aja järele?

Meie oleme kaugel väitest, et absoluutne ühtlus on see voorus, mida peame kõigest hingest püüdma. Lahkumineku aruannete koostamisel ei ole takistuseks olnud nende analüüsimisel. Ka pole Riigi Statistika Keskbüroo nurinat tõstnud, et need lahkumineku oleks võimatuks teinud vastavate kokkuvõtete tegemist. Olgu vahest ehk sellega ühenduses olevat tööd küll suurendanud.

Kuid järjekindlus peaks küll selleks ideaaliks olema, millest kinni peaks püüdma pidada. Sest vastasel korral võime sattuda meeoleolu ja tujude meelevalla alla.

Tallinna Ühine Haigekassa omandas maja.

Oma haigla asutamisel.

Tallinna ühise haigekassa tegevuse laiendamise ravikorraldamise omakätte võtmisel kerkis küsimus oma maja omandamiseks kas ehitamise- või ostuteel. Haigekassal oli loodud hulk asutusi, mille ruumide üür nõudis hulk kulu ja mida oleks tsentraliseerimise korral ühte majja võidud mahutada. Samuti nõuab haigete paigutamine teistesse haiglatesse iga kuu suurt väljaminekut, pealegi osutub haige kontrollimine haiglas väljaspool haigekassa võimupiire, mis aga üldist järeelvalvet haigete üle raskendab.

Kinnisvara soetamine oli päevakorras juba hulk aastaid. Tehti kavasi maja ehitamiseks, kuna seekaudu oleks suudetud paremat ja otstarbekohasemat ehitust teostada vastavalt haigekassa tarvidusele. Sellest mõttest pidi loobuma, kuna ei olnud vastavat sobivat krunti, samuti ei olnud haigekassal vastavas

suuruses kapitali, et viia lõpule maja ehitamine. Väikse maja ehitamine olemasolevate kapitalidega oleks aga asjata töö olnud ja pannud summad ainult ehituse alla. Püüti siis osta enam-vähem korralikku ehitust, mis vastavate ümberehituste teel võimaldaks haigekassa asutuste tsentraliseerimist teostada.

19. detsembril 1933. aastal peetud volinike koosolekul otsustati asjale uuesti käik anda. Nüüd jäädi peatama J. Citroni maja juures, mis asub Tõnismäel 5-a, missugune ehitis sobis kõige rohkem haigekassa kavatsustele.

Elumajal on neli täiskorda ja osaliselt on välja ehitatud väikesed korterid keldri- ja põõningu korrale. Hoone on püstitatud 1908.—1909. aastal. Elumaja on ehitatud paekivist, välisseintel on hoone sees tellis-

kivi vooder. Katus on kaetud tsiingitud plekiga. Korterid köetakse ahjuküttega.

Osa põrandaid on kaetud tammeparkeetiga. Üldiselt hoone seisukord on rahuldav, väljaarvatud ruumid, mis asuvad vastu põhjapoolset tule müüri ja kannavad niiskuse tunnemärke. Niiskuse on arvatavasti tekkinud ruumide mittekorralikust kütmisest ning ahjude väheldasest pinnast, võrreldes ruumide suurusega. Eelpool tähendatud puudusi võib ahjude ümberehitamisega kõrvaldada.

Kinnisvara materjaalne väärtus: 1) krunt: 1904,59 m² a Kr. 12,— Kr. 22.855,—, 2) hoone: 15200 m³ a Kr. 14,— amortisatsiooniks mahaarvata 25% Kr. 160.000,—. Kokku Kr. 182,855,—.

Kinnisvara tulukuse väärtus: Brutto tulud 1933. a. — Kr. 9280,—, netto umbes 30% Kr. 6220,—. Tulukuse väärtus 5% — Kr. 125.000,—.

Maja peal lasusid 3 obligatsiooni, mille väärtus oli 4 7,5 miljoni senti. 2 obligatsiooni oli panditud Pikalaenu Panka, kuna kolmas obligatsioon oli kellegi Sabsay käes. J. Citroniga lepiti kokku, et haigekassa võtab Pikalaenu Panga obligatsioonid täies suuruses omale, kuid viimane obligatsioon (Sabsay oma) on haigekassa nõus äraostma 3 miljoni sendi eest. Nii kujunes maja ostuhind lõpuliikult Kr. 180.000 peale. Kolm aastat tagasi oli sama maja hinnaks Kr. 225.000, millise ostmise ettepanekuga oli esinenud tolleaegne juhatas. Väljumaks sünnib järgmiselt:

Eraisiku (Sabsay) käesoleva kolmanda obligatsiooni eest Kr. 30.000,—, Pikalaenu Pangale 150.000 kroonilisest obligatsioonide võlast maha maksta Kr. 15.000,—, protsendid Pikalaenu Pangale võlga oleva summa pealt kuni 1. VII. 1934. a. 7% Kr. 2.362,50. Kokku Kr. 47.362,50.

Peale selle tuleb maksta kohe:

a) Kinnisvara hindamise kulud Pikalaenu Pangale Kr. 245,—. b) Kinnistamise esialgsete kuludena 1) tempelmaksu ca Kr. 1.800,—, 2) nootari kulud ca Kr. 300,—. Kokku Kr. 2.345,—. Kokku esialgsed kulud Kr. 49.707,50.

Mis puutub kinnistumaksusse, siis on lootsi, et seda saab tasuda mitme aasta jooksul.

Pikalaenu Pangaga on kokkulepitud järgmiselt:

Kahe obligatsiooni kokku Kr. 150.000,— kindlustusel annab Pikalaenu Pank laenu kahes osas: 1) Lühiajaline laen Kr. 45.000,— viie aasta peale 7 protsendiga, mis tasutakse 1 aastal Kr. 10.000,—, 2 — ja 3 aastal 4 Kr. 7.500,— ja 4 ja 5 aastal Kr. 10.000,—. Samal ajal avatakse pikaajaline hüpoteeklaen Kr. 90.000,— suuruses 20 aasta peale. See laen tasutakse võrdseis osades, igal aastal Kr. 8.325,— (selle summa sees on ka laenu protsendid). Seega tuleb esimese viie aasta jooksul tasuda lühiajalist laenu eelnimetatud suuruses ühes protsendidega, mis on 1-sel aastal Kr. 13.150, 2-sel aastal Kr. 9.950,—, 3-al aastal Kr. 9.425,—, 4-al aastal — Kr. 11.400 ja 5-dal aastal — Kr. 10.700,—. Paralleelselt eelnimetatud maksudega tuleb tasuda ka pikaajaline laen.

5 aasta möödumisel, kui on tasutud lühi-

ajaline laen, on 15 aasta jooksul maksta Kr. 8.325,— aastas. Seega on raskused ainult esimesel viiel aastal.

Laenu saamise puhul, Pikalaenu Pank nõuab lühiajalise laenu kindlustuseks peale eelnimetatud obligatsioonide veel lisa-garantiisid. Vastava kokkuleppe järele on neid nõus andma — Balti puuvillavabrik Kr. 35.000,— garantii 5 aasta peale ja Tallinna Linna Pank Kr. 10.000,— garantii ühe aasta peale. Nimetatud garantiisid on haigekassal võimalus saada ilma eriliste kulude ja kohustuste kanda võtmata.

Maja kasutamise kavandi ja tarviliste ümberehituste kalkulatsiooni valmistas Linna ehitusosakonna projekteerimise büroo juhataja arhitekt H. Johanson. Selle kavandi järele võib haigekassa kantsleli ja raviasutused maja kahele alumisele korrale paigutada ilma suuremate ümberehituste kuludeta. Kuid et ettenähtud on ka haigla avamine maja kolmandale ja neljandale korrale, siis ühenduses sellega tuleb ettevõtta suurem ümberehitus, mis arhitekt Johanson'i kalkulatsiooni järele läheks maksma:

Keskkiitete sisseseadmine umbes Kr. 17.250,—, ehituse, s. o. puusepa ja müüritööd umbes Kr. 15.000,—, maaldri ja elektritööd umbes Kr. 7.000,—, veevarustuse tööd umbes Kr. 5.000,—, lifti ehitus umbes Kr. 10.000,—, kokku Kr. 54.250,—.

Lifti ehitamise küsimus ei ole kiire iseloomuga ja selle võib esialgul edasilükata ja seega oleks siis esialgne ümbeehitamise kulu umbes Kr. 44.250,—.

Sama kavandi järele võib haigekassa nimetud majasse paigutada: kantsleli, hambaarstikabineti, röntgeni kabineti, laboratooriumi, elektriravi- ja masseerimisutise, kurgu-, kõrva-, nina-, silma-, sise, haava, närvi ja naishaiguste arsti kabinetid ning haigla kuni 94 haigevoodiga ja tarviliste kõrvalruumidega.

Eelnimetatud asutuste ruumide eest, väljaarvatud haigla, millist haigekassal ei ole, maksab haigekassa aastas üüri Kr. 5.880,— ja kui avatava haigla minimaalseks üüriks arvata 500 krooni kuus, teeb see aastaks Kr. 6.000,— suuruse üüri summa.

Muud kulud, mis asutuste tsentraliseerimise tõttu võimalik kokkuhoida, näiteks kütmine, koristamine, post, telefon jne., annavad minimaalselt võetuna Kr. 1.000,— aastas.

Kokku annaks maja üüri ja muude kulude arvel tulu Kr. 12.880,—. Kulud maja peale oleks aastas:

Maja amortisatsioon 1% = Kr. 1.600,—, maja parandamine ja korrashoid 1% = Kr. 1.600,—, tule kinnitus = Kr. 150,—, riiklikud ja kogukondl. maksud Kr. 1.200,—, keskmine võla % aastas Kr. 4.306,25. Kokku Kr. 8.856,25.

Seega annaks maja kasu Kr. 4.023,75 aastas.

Kava järele oleks keldrikorrale paigutatud keskküte, pesukoda, laboratoorium ja surnukuur. I korral oleksid hambaarsti kabinet ja kantsleli ning riiehoiu üldruum. II korral polikliinik, kuhu oleks koondatud kõik raviasutused. Ambulatooriumid jääksid ainult linna servadele, kuid neis ei oleks arsti,

vaid hädavajalist abi annab velsker. III ja IV korrale paigutatakse haigla. Haigla on mõeldud asutada sise- ja närvi ning naishai- guste tarvis.

Peakoosolek oli antud materjaliga tutvunenud ja võttis komisjoni esitise vastu järg- mise resolutsioinoga:

„Tallinna Ühise Haigekassa volinikkude peakoosolek 25. märtsil 1934. a., ärakuulates kinnisvara omandamise komisjoni aruannet ja juhatuse seisukohta saavutatud tingimusel kinnisvara omandamise asjus, otsustab oman- dada Tallinnas Tõnismägi nr. 5-a J. Citroni päralt oleva kinnisvara ühes päraldistega ja maksta selle eest kuni Kr. 180.000 (sadaka- heksakümmend tuhat krooni). Peakoosolek volitas haigekassa juhatust läbiviima ostu-

tehingut, tegema laenu kuni kr. 150.000 (sadaviiskümmendtuhat krooni) ja otsekoheste väljamakside tegemiseks kasutama tagavara kapitali kr. 50.000 (viiskümmend tuhat krooni) suuruses summas, ning kinnisvara fondi summasid tarviduse piirides.

Peakoosolek ärakuulates, et juhatuse on pööranud Riigivanema ja vabariigi valitsuse poole palvega riigivalitsuse toetuse saami- seks laenu ja maksutingimustes kinnisvara omandamiseks Tallinna ühishaigekassale, ko- hustab juhatust ära ootama vabariigi valitsuse seisukohta ja uute asjaolude selgumisel ning võimaluste avanemisel riikliku laenuga kinnis- vara chitamiseks või sellega arvestama.“

Seega oli maja ostuküsimus lõpulikult la- hendatud ja juhatuse ongi sõlminud vastava lepingu müüjaga.

Sotsiaalkindlustus.

Vanaduse ja tööõnnetuse vastu kindlustamise nõudmise-otsusi on teinud mitmed Eesti töös- tuskäitise tööliskoosolekud, nii näiteks Narva kalevivabrikus, kus koosolekust võttis osa 250 töolist.

Kohtla-Järve ametnikud ja haigekassa.

Seaduse järgi kuulub haigekassa alla terve käitis kõigi isikutega sugu ja vanaduse peale vaatamata, kes palgalepingu põhjal ettevõtte (käitises) töötavad või tema teenistuses seisavad. Ametnikkude haigekassa alla ar- vamise asjus on riigi põlevkivikaevanduse juhatuse esitanud kinnitusameti otsuse peale edasikaebuse kinnitusnõukogule, kus see küsi- mus otsustamisele tuleb.

Kinnitusnõukogu seadust

on riigivanema dekreediga 18. mail 1934. a. („R. T.“ nr. 44—1934.) muudetud vastavalt ministeeriumide ümberkorraldamisele. Ni- melt on § 2 järgi kinnitusnõukogu juhatajaks teedeminister või tema abi, kuna varem oli selleks haridusminister või tema asemik.

Töökaitse- ja sotsiaalkindlustuse osakonna direktor, kes nüüd kuulub teedeministeeriumi ametkonda, jääb liikmeks edasi, kuna aga tema abi (E. Nerepi) asemele tuleb liikmeks vanem tööinspektor, kelle osavõttu kinnitus- nõukogust õigustatuks ja otstarbekohaseks tuleb pidada, kuna ju kinnitusameteis tööta- vad liigetena ja aruandjatena jaoskondade tööinspektorid, kes otseselt alluvad vanemale tööinspektorile, kes on ka töökaitse ja sotsiaal- kindlustuse alal juhtiv järeelvalve ametnik. Edasi jäävad liigeteks kaks esindajat majan- dusministeeriumi, üks kohtuministeeriumi, üks põllutöoministeeriumi poolt, 5 esindajat kindlustuse alla kuuluvate töölise ja kaks esindajat eratööandjate poolt, kuna aga hariduse- ja sotsiaalministeeriumi tervishoiu- osakonna esindaja asemele on koosseisu võet- tud selle ministeeriumi esindaja.

E. Töölise Kindlustusühingul suured ülejäägid.

Aastate kestel on osa neist ülesannetest, mida varem teostas töölise kindlustusühing,

lainud haigekassade kanda. Selle tagajärjel on haigekassade väljaminekud tunduvalt kas- vanud.

E. Töölise Kindlustusühingu liigeteks on vaid ettevõtjad, kelle esitajad siin küsimusi otsustavad.

Nagu 27. aprillil peakoosolekul ette kan- tud andmeist nähtub, on E. Töölise Kind- lustusühingul aruandeaasta lõpuks liikmeid 1232. Ühistegelised ja omavalitsuste ettevõtte- ted on tööõnnetuste vastu kindlustatud eri- ühingus.

Eesti Töölise Kindlustusühingus kindlus- tatud ettevõtetes teenis kokku 38.790 palgalist isikut, see on umbes sama palju, kui kuulub haiguskindlustuse alla.

Kindlustusmaksu, mida tasuvad ettevõtted, sai ühing 1933. a. 389.796 krooni.

Tulusid laekus enam kui eelarves ettenä- h- tud: 614.000 kr. asemel 645.099 kr.

Ka kulusid oli vähem kui eelarves — ter- velt 107.664 kr. Kulusid oli 506.335 kr.

Ülejääk seega 138.764 kr. See ülejääk ot- sustati jaotada liigete vahel järgmiselt: maks- ta ühingu liikmeile $\frac{1}{3}$ suuruses summas 1933. a. kindlustusmaksudest ja see tagasimaksetav summa arvestada $\frac{1}{3}$ kindlustusmaksu katteks 1934. a. eest.

Ühingus kindlustatud ettevõtteis oli töö- õnnetusi lainud aastal 4150, seega 282 juhtu vähem kui eelmisel aastal.

1934. a. eelarve koostati tasakaalus 587.500 kr.

Vanaduse, tööjõuetuse ja töötaolu vastu kindlustamise seaduse poolt hääletas Lätis 415 tuhat.

Seaduse läbiviimiseks rahvahääletusel oli vaja 478.411, jäi puudu vaid 72.500 häält. Rahvahääletus, mis toimus 24. ja 25. veebruaril, pidi koguma 1931. a. saeimi valimistel äraantud hääle arvu. Et seadust ei saadud läbi viia, tuleb panna maa arvele. Linnad on annud läbiseigi üle 50%. Nii on Riias äraan- tud 122.132 häält ehk 56,9%. Seadus sai alga- tamisel 198.000 allkirja.

Põllutöölise tööõnnetuste vastu kindlustamisest.

kirjutab H. Reiman „Põllumajanduse“ numbris nr. 18, 1934. a. lühikese ülevaate, tuues võrdlusi ka välisriike. Tema andmeist nähtub, et Eestis registreeris politsei 1928.—29. a. maal 266 tööõnnetust isikutega, kes ei olnud kindlustatud. Neist õnnetustest olid põhjustatud: esemete kukkumisest 30, töölise kuk-

kumisest 15, liiklemisvahenditest 14, masina vahele jäämisest 30, veski vahele jäämisest 10, loomadest 17, lõhkeainete plahvatusest 65, terariistaga haavamisest 35, uppumisest 14 ja muud 31.

Põllutöölise tööõnnetuste vastu kindlustamise seadus võeti riigikogu komisjoni poolt vastu, kuid põllutööministri nõudmisel katkestati ta arutamine riigikogus.

Kinnitusameti otsusi.

III. jsk. kinnitusameti koosolekul 15. juunil 1934. a. arstimiskapitali kulude asjus.

Rakvere ühishaigekassa juhatus saatis kinnitusametile palve, et kinnitusamet esitaks kinnitusnõukogule otsustamiseks kinnitusameti otsuse puhul 16. aprillil 1934. a. kassaliikmete arstimiskapitali kulude asjus tehtud otsuse, mis ette näeb, et haigekassa peab arstiabi korraldama ainult selle summa piirides, mis haigekassa saab arstiabikapitaliks laekuvatest maksudest. Kuna kinnitusnõukogu üldkoosolekul 22. detsembril 1933. a. vastuvõetud ja hariduse- ja sotsiaalministri poolt 13. jaanuaril 1934. a. kinnitatud haige-

kassade aruande vormi tabel 4-da juure määratud juhistes mainitakse, et kassaliikmete ravimiskapitali puudujääkide katteks võib siiski tegevuskapitali summasisid tarvitada haigekassa juhatuse igakordsel otsusel, siis on kinnitusnõukogu üldkoosoleku poolt maksima pandud juhiste ja kinnitusameti otsus ravimiskapitali asjas vastolus, mispärast ongi tingitud Rakvere ühishaigekassa eelnimetatud palve esitamise vajadus.

Otsus: Kinnitusamet palve läbivaadanud ja seletused kuulanud kinnitusameti seaduse põhjal, otsustas: Rakvere ühishaigekassa palve esitada Kinnitusnõukogule.

E. Haigekassade Liidu teateid.

Eesti Haigekassade Liidu esimees Karl Lukk tahab oma suvepuhkust kasutada Skandinaavia haiguskindlustuse korraldusega tutvumiseks. K. Lukk sõidab 7. juulil Rootsi- ja Norramaaale, kus ta pikemalt tahab peatuda pealinades Stokholmis ja Oslos.

Haigekassade tegevuse kohta kuuülevaate saamiseks,

koostab Liidu juhatuse otsusel formulaari V. Luksepp.

Haigekassade loengute kava,

mis kongressil ette kanti, on avaldatud ühes kongressi kirjeldusega „Töö ja Tervise“ eelmises numbris (juunikuu, nr. 6). Nüüd on tarvis haigekassadel koostada soovitatavate loengute kava ja asuda selle teostamisele.

Haigekassade palgamaksuteadaande blankette

on Eesti Haigekassade Liidul veel tagavaraks igas vormis. Haigekassad, kes neid vajavad, võivad neid saada Liidust tarvilikul arvul.

„Töö ja Tervise“ 1933. aastakäik

on köidetud ja saada E. Haigekassade Liidust hinnaga 1.50 senti. Ka eelmisi aastakäike on veel broshüüritult ja köidetult müügil.

Haigekassade ümberkorraldamise asjus

astatud sammude kohta andis viimasel Liidu juhatuse koosolekul, 3. juunil esimees K. Lukk ülevaate. Liidu esitajad käisid riigivanema, teedeministri, majandusministri ning hariduse- ja sotsiaalministri jutul, et neid

tutvustada Liidu seisukohtadega, mis kongressidel avaldatud.

Tallinna Ühise Haigekassa ja arstkonna vahelise konflikt lõpetamiseks

võttis E. Haigekassade Liidu juhatus vahemehe osa oma peale, selleks volitades juhatuse esimeest K. Lukki ja liiget V. Lukseppa. Algatus tuli Tallinna Ühise Haigekassa juhatusele, kes on ka kokkuleppe alused kirjalikult esitanud. Sama paluti teha ka arstkonna esindusel, kes seda ka lubas, kuid kellelt seni veel kirjalikku materjali pole saadud.

Kui pooled selleks võimaluse annavad, tulakse kokku ühisele nõupidamisele.

Normaalvahekorra jaluleseadmine Tallinna Ühise Haigekassa ning arstkonna vahel on tarvilik mõlema poole, aga ka üldvuuvides.

Iga kassaosaline peab tundma haiguskindlustuseadust.

Paljuil juhtudel haigekassa osalised kaotavad oma õigusi just selle tagajärjel, et nad maksvald seadusi ja määrusi ei tunne. Seda tuleb ütelda isegi volinikkude kohta. Kui volinikud haiguskindlustuse seadusega tuttavad ei ole, siis võib see tuua arusaamatusi ja töötakistusi, aga ka väärarusaamusi, mille eest hoiduda tuleb.

Kuigi Eestis töökaitse ja sotsiaalkindlustuse ala vaene on raamatute poolest, siiski ka siin on tarvilikud käsiraamatud ilmunud. Väga vajalikuks, aga ühtlasi ka ainukeseks allikaks haiguskindlustuse seaduse ja selle uuemate seletuste tundmiseks on 3. jsk. töö-

inspektori abi O. Vahtra koostatud „Tööliste haiguse vastu kindlustamise seadus“, mis sisaldab ka riigikohtu ja kinnituspõhise seletusi. Selle tarviliku raamatu kirjastas Eesti Haigekassade Liit. Kuigi raamat on 125 leheküljeline, et teda kättesaadavaks teha ka kehvematele, määrati ta hinnaks 1 kr., haigekassadele 75 senti.

Haigekassade tegevusest.

Tallinna Ühise Haigekassa aruanne

1933. a. näitab tulusid: kindlustusmaksudest kassaliikmetelt — 14.575 liiget — 192.390; ettevõtjailt: juurdemaksu 192.390 ja ravimaksu 192.390 kr. Arvutelt saadi protsente 45.387 kr., apteegist loodetakse tulu 30.886 kr., apteegi kapitali % — 2.750 kr., perekonnaliikmed maksavad rohtudelt 10.950 kr., kassaosalised hammaste plombeermise eest 1.700 kr., perekonnaliikmed röntgeni ja eriravi pealt 1.700 kr. Viivitusraha tuli 3.000 kr., raha protsente 2.696 kr. ja muid tulusid 5.000 kr.

Kulude poolel leidub: tagavarakapitali 5% — 19.239 kr., kassaliikmete abiraha 131.622 kr., kassaliikmete ravimine 376.121 kr. 78 senti, perekonnaliikmed ravi ja abistamine 103.676 kr., teenijate palgad 19.740 kr., kinnitamine 789 kr. 60 s., 1929. a. liikmemaks E. H. Liidule 3.456 kr. 62 s., juhatuse ja revisjonikomisjoni tasu 2.800 kr., korter, küte, valgustus 2.342 kr., trükikulud 3.338 kr., kantseleikulud 1.400 kr., post ja telefon 800 kr., arstilise komisjoni tasu 1.622 kr., peakoosolekute ja valimiste korraldus 750 kr., vallasvara kustutus 600 kr., kustutatud võlad 1.492 kr., juriskonsulti tasu 600 kr., mitmesugused kulud 1.850 kr., kinnisvara omand. ja haigla asutamise fondiks 9.000 kr. Üldse tulud ja kulud tasakaalus 681.239 kr.

Tagavarakapitalis oli 1. jaan. 1933. a. passivas 203.726 kr. 10 s., läbikäik 1933. a. debet 167.291 kr. 77 s., kredit 24.728 kr. 18 s., seis 31. dets. 1934. a. passiva 61.162 kr. 51 s.

Edasi oli seis 31. dets. 1933. a. (passiva): Kreditoride arve 26.682 kr. 83 s., vallasvara kapitali arve 5.975 kr. 59 s., vallasvara amortisatsioon arve 32.117 kr. 09 s., raviasutiste ja apteegi kapitali arve 3.673 kr. 38 s., kinnisvara omand. ja haigla asut. fondi arve 69.500 kr. Kokku 360.427 kr. 57 senti.

Ravikapitali aruanne näitab tasakaalu 407.523 kr. 40 s.

Tegevuskapitali puudujäägi katteks on võetud tagavarakapitalist 167.291 kr. 76 s.

Kassal oli 31. dets. 1933. a. liikmeid 10.172, üldse 1100 ettevõttest.

Juhatus on 11 liikmeline.

Teenijaid oli kassal: kontoris 9 meest ja 11 naist palgaga 50—150 kr., 1 kontrolöör ning „töölisi ja alamteenijaid“ 2 palgaga kuni 50 kr.

Peale selle oli kassa teenistuses 26 arsti palgaga 76—300 kr. kuus, 9 velskerit palgaga kuni 50—100 kr., 10 halastajaõde — kuni 50—75 kr., 5 hambaarsti — 101—300 kr., 8 masseerijat kuni 50—75 kr., 28 rohutead-

E. H. Liidu juhatus otsustas seda käsi-raamatut müüa haigekassadele, kes seda oma volinikkudele hinnata annavad, 50 senti eest, seega kaasa aidates haiguskindlustuse seaduse tundmisele.

Jääb soovida, et haigekassade tegelased omalt poolt kõigiti kaasaaitaksid selle tarviliku raamatu levitamisele.

last kuni 50—250 kr. ja muud tervishoiuperonaali 3, kuni 50 krooniga kuus. Teenijaid oli tervishoiu asutistes 25, kes said palka kuni 100 kr. kuus.

Keskmine haigestumise arv on kassaliikmete keskel tõusnud gripi ajal 112 päevas, kuna see harilikult on 20 ümber. Apteegi päevane retseptide arv on 600—1147.

Trahvitud on kassaliikmeid 258 juhul 1.131 kr. 20 sendiga.

Ravi anti peamiselt ambulatooriumis ja teistes haigekassa raviasutistes.

Tallinna Ühise Haigekassa volikogu.

Tallinna Ühise Haigekassa volinikkude valimised on läbi. Valiti üldse 297 volinikku. Kuigi kassal on üle 10.000 liikme 1100 käitistest, siiski võiks volinikkude arv märksa väiksem olla.

Volinikest on Lutheri vabrikust üksi 24, Tselluloosi vabrikust 20, Krulli vabrikust 9, Rauaniidist 8, siis veel tervest reast käitistest 1—10. Juuksetööstused annavad 3 ja poligraafiaatööstused 8 volinikku, kuna väikekäitised on esitatud 89 volinikuga.

Volinikkude koosseisus on ka suuri muudatusi. Nii ei kuulu sinna enam Jaup, Jõulu, Mühlhausen, Raudsepp, Kingissepp ja teised, kelle seisukohad ja suhtumine haiguskindlustusesse vahel otse väga iseäralik oli.

Väikekäitiste esitajana kuulub volinikkude hulka ka E. H. Liidu sekretär L. Johanson, kuna ka Liit kuulub haiguskindlustuse alla.

30. juunil oli volinikkude peakoosolek, kus valimisele tuli uus juhatus.

Kavatsetav läbikäigumaks

ähvardab tabada ka haigekassade apteekte, arvatavasti vabamüügi osa pealt, nagu ajalehtedes avaldatud esialgsest informatsioonist nähtub.

Kalevivabriku haigekassa ehitab maja.

Kassa tegevus edukas.

Nagu nähtub Hiiu-Kärkla kalevivabriku haigekassa esinduskogu poolt kinnitatud apteegi aruandest, on läinud aasta jooksul kaup müüdud 12.249,07 krooni väärtuses. Tegevusest saadud üldine kasusumma on 6.511,89 krooni, sellest puhaskasu 750,95 kr.

Haigekassa arvete seis ühes apteegi ja mineraalvee tehasega 1. jaan. näitab 20.388,57 kr., 1933. a. läbikäik on 65.966,36 kr. selle juures ülejääk 23.361,29 krooni.

Toetusraha on antud liikmeile 2.021,11 kr. Tagavarakapitali summa kasvas tulude ülekandmisel 12.131,84 kr.

Haigekassa juhatus sai volituse peakoos-olekult tagavarakapitalist laenu tegemiseks majaehitamiseks, kus leiaks aset apteek, ambulants, juhataja korter ja teised vajalikud ruumid. Majaehitus nõuaks kulu umbes 7.000 krooni.

Haigekassa tegevuse juures peatudes peab tähendama, et see on olnud kõigiti edukas.

Toetusraha liikmeile on maksetud isegi rohkem seaduses ettenähtud tingimustest.

Ka perekonnaliikmete ravikulud on alati kõrgemaks tõusnud seaduses ettenähtud normidest, kuna Kärdlas on palju rohkearvulisi töölis perekondi.

Kassat juhatab juba kauemat aega A. Sein. „Lääne Elu“.

Töökaitse.

Puhkeaga piiratakse.

Seltskondlikkudes huvides elanikkude tarviduste rahuldamiseks tehtavate tööde nimekirja on täiendatud, loetledes rida käitisi, kus võib suurte pühade laupäevadel ka peale kella 12 tööd jätkata. Täiendusnimekiri on avaldatud „R. T.“ nr. 51—1934.

Pagaritööliste öötöö keelu teostamise kontrollimiseks

tahtis vastav kutseühing ametisse panna omalt poolt mõned isikud, kuid pole selleks vastavalt ametiasutusele nõusolekut saanud.

Varem teostasid peale tööinspektsiooni kontrolli ka linnavalitsuse poolt selleks ametisse määratud isikud, hiljem kutseühingu esitaja.

Öötöökeelu järelvalve on praegu tööinspektsiooni ja politsei ülesandeks.

Osa pagariärisid tikuvad öötöö keeluseadust rikkuma.

40-tunniline töönädal

ei leia rahvusvahelisel töökonverentsil enamust.

Töökaitse- ja sotsiaalkindlustuse osakond viidi teedeministeeriumi juurde.

Vabariigi valitsuse määrusega (R. T. nr. 37) viidi töökaitse- ja sotsiaalkindlustuse osakond ühes tööinspektsiooni jaoskondadega, mis seni asus haridus- ja sotsiaalministeeriumi juures, teedeministeeriumi juurde.

Osakonna direktoriks jäi J. Sonin. Vane maks tööinspektoriks J. Põllupüü. Tööinspektsiooni jaoskondi on endiselt 5.

Üldse on osakonnal ühes tööinspektsiooni jaoskondadega 15 ametnikku, neist keskasutises direktor ja vanem tööinspektor, teised jaoskondades.

Pensionide ala jäi haridus-sotsiaalministeeriumi juurde. Seda ala juhatab endine osakonna abidirektor E. Nerep, keda nüüd nimetatakse inspektoriks.

Avalikkude tööde osakond.

Valitsuse määrusega on loodud teedeministeeriumi juurde avalikkude tööde osakond, mis koosneb neljast ametnikust: direktor, vanem

avalikkude tööde inspektor, inspektor ja vanem insener.

Direktoriks on määratud H. Zecren.

TSEHHOSLOVAKKIA.

Töölepingud. Tšehhoslovakkia valitsus andis 9. juulil 1933. a. volitusseaduse alusel määruse, mis muudab 1859. a. maksmapandud tööstusseaduse eeskirjad. Viimase seaduse järgi võis töölist etteteatamata vabastada töölt, kui ta pödes jälestustäratavat haigust, enda süü tõttu oli jäänud töövõimetuks, kaotanud töövoime rohkemaks kui neljaks nädalaks temast mitteolenevatel põhjustel või kui ta oli mõistetud karistust kandma rohkem kui 14 päevaks. Edaspidi aga ei või tööandja eelpooltähendatud põhjustel enam töölepingut etteteatamata üles öelda.

TAANI.

Vabatahtlik tööteenistus. Taani parlamendi poolt pikendati seadust 20. mail 1933 noortele töötutele (18—22 a.) töövõimaldamise kohta kuni 31. märtsini 1935. a.

Selle seaduse teostamiseks on senini määratud ainult 157.000 krooni, kuigi esialgu oli kavatsatud kulutada 3 miljonit krooni.

Sotsiaalministri arvates peaksid tööga alustama esijoones omavalitsused ja eraorganisatsioonid, kuna riiklikud krediidid selleks on piiratud. Pealegi olevat karta, et juhul kui riik ise hakkab vabatahtlikku tööteenistust korraldama, siis valitsuse vahetuse puhul võiks see töö kujuneda kohustuslikuks.

L. JOHANSON

Sotsiaalkindlustus

Hind 10 senti.

Saada E. Haigekassade Liidust,

Lai tän. 38, krt. 4,

SISU 1) Öhu tähtsusest tervishoius — Dr. M. Püüman. 2) Imerohud kahekümne häda vastu — A. Kämnel. 3) Haigekassade uus aastaaruande kava — K. Lukk. 4) Katsetest Tallinna Ühises Haigekassas — V. Luksepp. 5) Töökaitse ja sotsiaalkindlustus Austrias — L. Johanson. 6) Kui järelvalves puudub järjekindlus ja ühtlus — V. Luksepp. 7) Tallinna Ühine Haigekassa omandas maja. 8) Sotsiaalkindlustus. 9) Kinnitusameti otsusi. 10) E. Haigekassade Liidu teateid. 11) Haigekassade tegevusest. 12) Töökaitse.

Tegev toimetaja L. Johanson, kaastoimetaja Aug. Gustavson.

Vastutav toimetaja: L. Johanson.

Väljaandja: Eesti Haigekassade Liit.

Kirjastuse o.-ü. „Täht“ trükk, Tallinnas, V. Pärnu mnt. nr. 31.